

**Leüthetsz. Én nem ütök vissza.
Az én kezem gyöngye a rosszra.
A hulló test helyén leüthetetlen
erősen áll az én igazi testem.**

Székelly Magda: Leüthetsz

KISS KATALIN

KI EZ AZ ISTEN? VALÓSÁG ÉS ILLÚZIÓK

Valaki kérdezte tőlem, mi az a lelki gyakorlat, valami tréning féle? Vagy valami kikapcsolódás? Vagy üdülés? Nem igen tudtam neki válaszolni. Ha most megfogalmaznám, hogy a mi esetünkben miért is jöttünk össze, hát nehéz lenne egy mondattal összefoglalni. A lelki gyakorlat egy munkahelyi közösségben a mögöttünk és előttünk álló időre való ránézés lehetősége. Nem is akárhogy. Lehetőség arra, hogy az Isten szemével lássuk meg azt amit idáig más síkon láttunk.

Lehet Isten nélkül is, vallásos gyakorlattal egy iskolát működtetni. De Isten személyes valóságának behívásával olyan világ tárulhat fel előttünk, mintha a kétdimenziós látásból a háromdimenziósba lépnénk át. Minden mélységet, magasságot, és más teret kap.

Egyszer, még nagyon-nagyon fiatal koromban hallottam egy hasonlatot az Isten országáról és vezetőjéről. Képzeljük el, mondta, hogy a békák világába eljön egy ember és az emberi világról beszél. De a békák nem képesek felfogni az emberi beszédet, sőt mivel szemük alkalmatlan rá, nem is látják az embereket. De az ember annyira szeretné elmondani, hogy a világ, milyen szép, és az emberi élet mennyivel több, mint a folyamatos kutykuruttyolás a tóparton, hogy elhatározza, békává változik. Hogy a békák megértsék amit akar közölni. És elkezd beszélni az emberek világról, de nem fogadják el.

Mindnyájunknak van Istenképe. De vajon ez mennyire azonos, vagy mennyire más azzal szemben, akiről Jézus Krisztus beszélt? Sokan úgy gondolnak az Istenre, mint egy lesipuskás zsarura, vagy mint egy órára, aki felhúzta a világot és minden megy nélküle, míg le nem jár az óra, vagy mint egy nagy szupermarketben a kasszásra.

Azaz Isten, aki a valóság, akiről beszélni szeretnék, annak az Istennek a keresése, aki valóban van, akkor válik fontossá, akkor ég rá a bőrünk, hogy

XXI. évfolyam 6 - 7 szám 2014. június - július

A Koinónia régebbi számai elérhetők:
www.faragoferenc.webnode.hu

Kiss K. Ki ez az Isten?	2613
Balogh P. Az embert vagy a természetet...	2616
Végh L. A fenntartható társadalom	2617
Habos L. Anyák könnyei	2629
Bulányi Gy. Prédikáció...	2621
Hamvas B. Az archaikus közösség	2623
Drip Miről mi jut az eszembe...	2628
Kovács L. Szabó Márta búcsúztatója	2629
Könyvajánló	2631

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség; koinonia.tarsak@gmail.com

milyen ő, amikor valami szenvedés ér bennünket, valami „kavics” van a cipőnkben.

Amikor a dolgok irányítása kicsúszik a kezünkből, amikor nem vagyunk urai a helyzetnek, amibe belekerültünk. Amikor csúszkálnak a dolgaink, nem úgy van körülöttünk minden, ahogy mi elképzeltük.

Hányszor vagyunk tehetetlenek az osztályteremben, kapcsolatainkban, személyes életünkben. Hogy oldjuk meg ezeket a helyzeteket? Erővel? Igazunk keresésével? Lemondással? Legyintéssel? Meneküléssel? Belenyugvással? Akkor válik igazán fontossá Isten, amikor a határainkhoz érünk. Amikor már nem bírjuk elviselni a körülményeket, a másikat, magunkat, az egész életet.

De Isten jelenléte pont ezekben a helyzetekben elevenedhet meg. Isten nem megy szabadságra bennem, sem az őszi szünetben, sem máskor. A legnagyobb csoda, ami velem történhet, hogy találkozni akar velem a VALÓSÁGBAN.

Merünk-e hinni olyan Istenben, aki a Farkas Edit iskolában megjelenő valóság Istene? Merünk-e hinni olyan Istenben, aki beszélgetéseinkben ott üldögél köztünk? Aki ismeri hazugságainkat, füllentéseinket, aki látja és hallja kiborulásainkat, megszólásainkat, elfojtott megjegyzéseinket, egymással szembeni ellenállásainkat, látja könnyeinket, és mosolyunkat, örömeinket és bosszúságainkat, megelégedettségünket, kedvességünket, aki értünk drukkol, velünk játszik a pályán, de nem a mi játékszabályaink szerint?

Mi a véges, sebzett és kiszolgáltatott világunkban szeretnénk hinni egy olyan Istenben, aki erős, nagy, hatalmas, egy olyan egyházban, aki diadalmas, vagy legalábbis neki áll a zászló. Olyan Istenben, aki segít kapcsolataival, aki engem is nagyvá tesz, de legalábbis igazat ad nekem. Egy olyan Valakiben, aki rendet csinál, aki az én javamra dönt el mindent, aki segít a karrieremben, a munkámban, de legalábbis a gyermekemében, aki a történelem Ura és parancsolója, aki minden kapcsolatomban az oldalamon áll és a történeteket, vitákat, konfliktusokat csakis az én javamra dönti el, és még ez az elmélkedés sem rám vonatkozik, hanem a másokra, mindig a másokra.

Ha egyáltalán hinni akarunk valamiféle Istenben, akkor ehhez az erős Istenhez szeretnénk tartozni, aki büntet és jutalmaz, reguláz, legfőképpen a másikat. Aki rendet tesz, aki az egyházban minden botrány ellenére diadalra viszi művét és ha nem, hát kiiratkozunk szép csendben. Á, ezek sem jobbak, mint a többi! - intézzük el legyintéssel. /Katolikus maffia!/

De a Szentírásban megjelenik Isten másik arca: Jézus Krisztus. Egy másik arc, aki kiszolgáltatja magát, és 2000 év óta nem védi meg magát, akinek önazonossága az Atyával való egységben van. És ő hajlandó emberi szinten veszíteni ezen a földön ezért az egységért. Ha az ő oldalán leszünk, akkor vesztesek leszünk ennek a világnak a szemében és az egyház egy törékeny úton járó kereső csoport lesz szemünkben.

A tanítványok sokkot kaptak, amikor győztesnek tűnő Istenképük megrendült. Ott, előttük fulladt meg a kereszfán, akitől hatalmat, dicsőséget, győzelmet, méltóságot, tiszteletet reméltek. Akkor jöttek rá, hogy az Isten fia számukra nem fog osztani sem miniszteri székeket, sem hatalmi eszközöket, de még karrierrel teli állásokat sem, akkor jöttek rá az anyák, hogy Jézus elitiskolája nem kecsegtet fiainak világi jó helyeket egy megvalósuló új országban. Csóró, lúzer, rongyos kis alakoknak hagyta őket. Csak később értették meg, hogy másfajta örömhírt közvetített. Olyat, amitől így lúzeren, rongyosan, csórósan is úgy érezték, megnyerték a lottó ötöst. És úgy éltek, hogy ez látszott rajtuk, megnyerték. Valami nagyot változott. Felismerték az Isten fiát, találkoztak Istennel. És Tamás, a nagy keckeckedő hitetlen, csak annyit mond a feltámadott Jézusnak: Én Uram, én Istenem!?

Végre megértették mi az az örömhír.

Be tudjuk engedni ezt a szívünk mélyén megdobbanó, örömet hozó Istent konfliktusokkal terhelt, sok nyomorúságot befogadó iskolai világunkba? A nem ítélező, a magamnak és másoknak is megbocsátó Személyt? Aki testvérévé, barátjává fogad? Aki örökösársává tesz?

Sokszor törődünk azzal, hogy, hogy megfeleljünk körülményeinknek. Hogy nézek ki, mit gondolnak rólam, és én megtudok-e felelni annak, amit gondolok, hogy gondolnak rólam, hogy lát másik engem, és én hogy látom őt... gyártjuk öngigazolásainkat, gyűjtjük a sérelmeket, pontozzuk, osztályozzuk környezetünket.

A valódi Istent nem ez érdekli. Hanem az: Hogy nézel ki a szemedben te? Mit veszel észre? És miért azt? Mi szúr szemet neked? Istent a szíved érdekli. Miért így tekintesz másra és magadra?

Gyakran idézzük, hogy magad szemében a gerendát sem látod, de más szemében a szálkát is!!

De látjuk-e azt, hogy Isten nélkül torzan látunk? Hogy nem tudjuk a másikat valósan látni?

A szálka a szemben vakká tesz. Van-e merszünk megkeresni az Isten szemét?

Ha nem az Istennel való önazonosságunk határozza meg életünket, akkor mások ilyen-olyan dolgaira csak reagálunk. Méricskélünk. Arra reagálunk, hogy kell viselkedni, hogy életünk másokhoz igazodó legyen, ahogy gondoljuk, ahogy a környezet látni akar bennünket.

Mínta egy torz tükrötteremben élnék, ahol mások, és magunk vélt előírásai szerint látjuk magunkat és eszerint alakulunk. Közben a valóság változik, és én mást tükrözök vissza, másképp torzul a látásom és ezzel a torzult látással nézek. És elhibázom.

Olvastam egy emberről, aki egy pontos idő információt megadó telefonközpontban dolgozott. Kérdezi tőle a riporter, hogy mi alapján mondja a pontos időt. Azt mondja, hogy a városháza toronyórája alapján állapítja meg. Odamegy a városháza toronyórájának felelőséhez, neki ezt elmondja és őt is megkérdezi. Ő meg azt, mondja: Hú, a mindenit, mert én meg a telefonközpontos közlése alapján. Ha egymáshoz méricskéljük magunkat, rosszul állítjuk be a belső órát. Az életlátásom a tét!

Amíg rájövünk, hogy legnagyobb méltóságunk az, hogy az Isten gyermeke, Jézus barátja lehetek, és a Szentlélek bennem él, hosszú az út. Hosszú bolyongás a tükrötteremben, sok próbálkozás.

Sokáig azt hisszük, hogy másoktól kapjuk önazonosságunkat, címkenket.

Igazgató, tanár, feleség, férj, apa, szerzetes, doktornő, anya. Másoktól akarunk arcot és nevet kapni. Sokszor hosszú az út, míg társadalmi szerepeink és önazonosságunk összeér.

Pedig, Istennél van a nevünk.

Ez az a csoda, amit a pokol kapuján is átvihetnek. Persze vannak elvárások, aminek meg kell felelni, de a boldogság az élet teljessége nem ezen múlik. Ma tanár,

tekintélyt hordozó szerzetes, igazgató, megbecsült anya, feleség, férj, testvér, holnap egy beteg a sok közül egy kórházban, egy másokra szoruló beteg test egy öregotthonban.

A szerepeink változnak, de az, hogy Isten gyermeke vagyok, örökké örök titulussom, rangom, címem marad.

Az életmeccsben más is részt vesz, akiről gyakran elfelejtkezünk.

A Sátán. Akit vörös kis farkincával, nagy vasvellaával ábrázolnak, aki rút. Ezt hamar felismernénk. De a Sátán gyakran a jó álruhájában mászkál, sőt még a templomba is bemászkál igen gyakran. Mint egy jól öltözött úriember. És mindig az igazsággal jön. Sose említi Isten országát a megpróbáltatások idején, csak az igazságot. Isten országáról hallgat. Sőt nevetségessé teszi azokat, akik erről beszélnek. A Sátán megoszt, ítélkezik, moralizál, felosztja a világot rosszra és jókra, bűnbakokat talál, és mindig az igazság nevében cselekszik. Isten országa tabu a szemében.

Azt mondja: rossz vagy, buta vagy, csúnya vagy, alkalmatlan vagy, selejt vagy, felesleges vagy, méltatlan vagy. Vagy azt, hogy nagyon jó vagy, okos vagy, szép vagy, szuper vagy, nélküled semmi nem megy, és többre vagy méltó, mint amiben most vagy, mert igazságtalan veled a környezeted.

Befolyásol másképp is. Sújja: Ha hatalmat, befolyást, legalább jó kapcsolatokat gyűjtesz, a földi paradicsom megteremthető a családotban legalább, egy szigeten, vagy legalábbis benned. Ezt sugallja a médián, a politikán, az ezoterikus tanokon, a Hit gyülekezetén, a különböző közösségeken, a scientológusokon keresztül is. Halleluja!!! Légy a győztes mellett!! Nem de az agykontroll is ezt ígéri? Minden sikerülhet!!

És csakis olyanra szavazunk, akik ezt az álmod elhitetik. A Sátán munkája mindig tetten érhető, amikor rombolja az egységet. Amikor hasítja a kapcsolatokat, egymástól elidegeníti az embereket. Itt bukik le.

Ha megosztottságot szít, ő volt.

Szembeállít férfit és nőt
testet és lelket

Kultúrákat, vallásokat

szívet és észet
embert és Istent
embert és embert
vallást és hitet.

Az egészséges vallásosság összehozza az ellentéteket. Jézus a bűn és jószág ellentétét is összerántja a kereszten. A Sátán pont fordította:

Ő máshová vetíti ki a gonoszt és ott támadja meg. Amíg azt hisszük, hogy a gonosz a másik oldalon, a másikban van, nincs remény a megbékélésre. Mindig van arra ötletem, hogy a másik miért rossz. Kapcsolataink tele vannak öngazolással, vádaskodással, igen, de... gondolatokkal.

Ez az állandó libikókázás, a hol magunkra, hol másra vetítendő rossz képe szétszakítja az ember egyensúlyát, a belső egységet és az emberi kapcsolatokat.

Ha az evangélium Istene hangját hallgatjuk, mást hallunk. Azt, hogy Isten egyedi szeretetajándéka vagyok, és ezért vagyok nagyon értékes.

Van hamis és pozitív büntudat!

Péter és Júdás, mindkettő megtagadta Jézust. Mégis, micsoda különbség a büntudat tekintetében!

A pozitív büntudat érzi, hogy amit elkövettem az bűn. Bocsánatot kérek Istentől, a másiktól és szabad vagyok.

Az a hamis büntudat, hogy rossz vagyok, menthetetlen vagyok, gonosz vagyok. Ez a gonosz csapdája. Ennek mindig szomorú vége lesz.

A Sátán kezében a büntudat a legjobb hangszer, amin nagyon jól tud játszani és egész zenekari művet rá tud építeni!

Felelősek vagyunk a rosszért és meg kell bánni, tudom hogy amit elkövettem rosszá tette a világot. De nem vagy rossz! Uram irgalmazz!! Krisztus kegyelmezz!! A többi romboló érzés.

Isten nem ilyen lármás, mint örök ellenfele a Sátán. Sokáig hallgat. És ezt a hallgatását bírjuk ki a legkevésbé. Csendes, rejtőzködő, hatástalan. Látszólag semmit sem tesz a világban.

Hát nem ez a rémálmodunk? Amikor üres hallgatásba esik bele az ember? Nem lehet ezt bírni.

Akkor nincs is Isten, minek is ezzel bajlódni.- lázad az ember. Rögtön lázadunk. Mert nem itt, és most, hanem amikor szabadságának titka szerint megnyílik, akkor jön az Isten. Hiába mantrázunk ezer imát, ezer erénygyakorlatot, gyűjtve a jó pontokat. A találkozás Isten és ember között két szabadság találkozásának titkaként nem ettől függ. Hanem valami őszinte megrendültségtől, ami a csendben születik meg.

Korunk egyik legnagyobb betegsége a sok szöveg. Egymás előtt és Isten előtt is. Nehezen tudunk hallgatni. Isten hallgat, hogy feltárujon előttem a titka. Tudással, pénzzel, kapcsolatokkal mindent meglehet oldani- ezt súgja a világ. Isten meg azt:

Csak a gyöngéd szeretetnek, a várakozónak, az imának, a személyes találkozásnak nyílik ki a titok.

Erre a találkozásra hívlak benneteket.

BALOGH PÉTER

AZ EMBERT VAGY A TERMÉSZETET KELL-E VÉDENÜNK - AVAGY MIT IS AKARUNK FENNTARTANI?¹

Napjaink legfontosabb témája a fenntarthatóság², miközben nincs közmegegyezés arról, hogy mit is kutatunk egyáltalán a fenntarthatóság kapcsán; gyakorlatilag, hogy mit is akarunk fenntartani, vagyis hogy mit is értünk fenntarthatóság alatt.

Abban közmegegyezés van, hogy ez valami „zöld” téma, de hogy mit jelent pontosan, az sajnos értelmezhetetlen a jelenlegi valóság számára, ennek megfelelően nem is érti a „nagyközönség”, ill. rendre félrecsúszik az, aki a jelenlegi paradigma struktúráit, fogalmait használja. Ez az ellentmondás alapvető nehézsége a témának, elsőként ezt a csapdát kell kezelni, hogy igazi eredményre juthassunk akár általános tanulságok, akár konkrét feladat, pl. a Tisza tekintetében.

Először tehát tisztázzuk, hogy mit is kutatunk a fenntarthatóság kutatása során, avagy mit is akarunk fenntartani?

Az egyik közkeletű válasz, hogy a „fejlődést” akarnánk fenntartani, ahogy ezt a „fenntartható fejlődés” fogalmunk is mutatja, s azt kutatjuk, hogy ez hogyan lehetséges. Gyakorlatilag a jelenlegi emberi civilizációnk, vagyis a folytonos gazdasági növekedésre épülő (el)fogyasztói társadalom fenntartásáról van szó, amit éppen hogy a Természet ellenében kell fenntartania a szegény embernek. Ezzel részletesen foglalkozunk még az alábbiakban, itt csak annyit jegyzek meg, hogy magukat környezeti szakembernek gondolók is gyakran vannak ezen az állásponton, amire jellemző, hogy megnyilvánulásában a fenntarthatóság fogalom helyett a „védelem” jelenik meg, kimondva, vagy kicserélhetően, kb. így: „nagyon fontos a természetet védeni, de mégiscsak fontosabb az ember védelme”.

A másik általában forgalomban lévő válasz, hogy a „természetet” akarjuk fenntartani, de ebbe „természetesen” a közgondolkodás nem érti bele az embert, hanem eleve az ember ellenében kell megvédeni a Természetet, és ennek mikéntjét keressük a fenntarthatóság kutatása során. Jellemző, hogy itt is a

„védelem” fogalom jelenik meg, és ez szerepel a hivatalos struktúrában is „természetvédelem” és „környezetvédelem” címén, van erre való intézményrendszerünk, s hozzá szakembereink (ld. még alább rendszerek anatómiája és a fenntarthatóság fejezet). Ez által a feladat integrálva van a rendszerbe, s egyben intézményesítve a harc, aminek kimenetele nem kétséges, hiszen az intézményrendszer egésze, amibe a természetünk védelme be van építve, az a Természet elfogyasztására és elfogyasztására épül. Ahogy nem juthatunk el a Szombathelyre menő vonaton Nyíregyházára, akkor sem, ha időnként hátrébb ülünk egy fülkével...

Mindkét értelmezés alapja a Természet és az Ember elkülönítése, az, hogy az ember eleve nem illeszkedik a Természet rendszerébe. Ez a „felvilágosodás” ötlete (mondjuk, hogy modellje), és a modern kór alap kórokozója: az ember azóta nem illeszkedik bele a Természetébe. Ez a gondolat biztosította az ember tényleges kiemelkedését, de ez az eltávolodás okozza a vesztét is, a mi olvasatunkban a fenntarthatatlanságot.

Ugyanakkor ez egyáltalán nem szükségszerű. Nem az emberrel van a baj, hanem a modern emberrel; s nem igaz, hogy az ember eredendően nem illeszkedik a Természetbe – a fenntarthatósági kutatás egyik célja éppen az, hogy feltárja, hol-hogyan tért le a fenntarthatóság útjáról a fejlődés útjára.

Ez az elkülönítő-szembenálló értelmezés a modern kor kapcsán még többször előkerül, most annyit jegyzünk meg, hogy a fenntarthatóság kutatásában egy jelentős csapda: ha belemegyünk ebbe az utcába, ott nem találjuk meg a megoldást. Legalábbis a fenntartható élet megoldását nem, csak a harc fenntartását. Ha az ember belemegy ebbe a harcba, akkor csak veszíthet, hiszen éppen akkor veszít a legnagyobbat, ha nyer. Ez akkor is így van, ha az ember kidolgozott olyan mutatószámokat, amik szerint ez megéri. A tanulság éppen az, hogy ezek a mutatók megbuknak a Természet, vagy mondhatjuk úgy, hogy a valóság vizsgáján.

Ugyanis valójában az embert a Természet élteti, az élet nem származhat máshonnan, csakis a Természetből, az anyag- és energiaáramlási folyamatok is azt mutatják, hogy az ember alrendszere a Természetnek, a Természet magasabb rendű mint az ember. Még a bankárok is a szén, oxigén, nitrogén, foszfor körforgások részei, és nem fordítva. Az oxigén tudja nélkülözni az embert, az ember nem tudja nélkülözni az oxigént.

A kutatás alapkérdésére tehát – elkerülve a fenti csapdát – azt válaszoljuk, hogy igenis magunkat, az emberi megélhetést, működést, az emberi rendszert akarjuk fenntartani (és van-e ennél fontosabb kérdés?), tehát emiatt a Természetet. A Természet működését, ha

¹ Részlet az Ember és Tisza – mozaikok a fenntarthatósághoz c. jegyzetből (ld. még: www.emberestisza.blogspot.hu)

² Ha – ill. aki számára – nem az, akkor ez éppen azt mutatja, hogy nem tudják /nem tudja, hogy miről is van szó: ti. az ÉLET fenntartásáról. (Erről szól ez a jegyzet:)

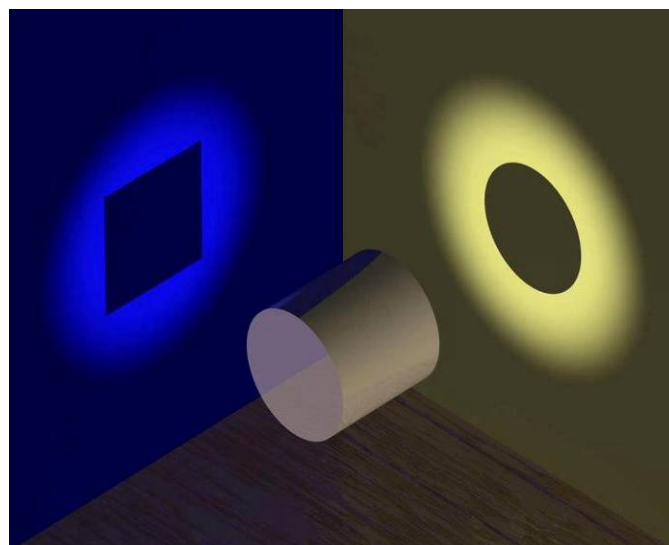
tetszik, fenntartó működését kell fenntartanunk, és nem azért mintha a Természet egészét vagy a működésének a logikáját elpusztíthatnánk, hanem mert ha nem ezt tesszük, azzal önmagunkat pusztítjuk el (persze néhány egyéb alrendszerrel együtt). Félreértelmezés tehát, hogy a kicsi ember úgysem árthat a hatalmas Természetnek. Természetesen nem a Teremtést és/vagy az evolúciót kell féltetni, hanem, hogy az ember kiejti magát a játékból. Ahogy kiejti magát az az ember, aki a sokadik emeleten elrugaszkodik a valóságtól és repülni kezd. Mert a repülése a Természet törvényei által meghatározott pályán visz a becsapódásig. Vajon tényleg ez az ember küldetése?

Valójában a Természet azon működését kell akarnunk fenntartani, ami a keretet adja az emberi élethez (is); és azt kutatjuk – minthogy ez a fenntarthatóság kulcsa – , hogy milyen az az emberi működés, ami illeszkedik a Természet működéséhez lehetővé teszi a Természetnek, hogy fenntartsa az emberi alrendszerét.

Ez a hierarchia-kérdés döntő a megoldás szempontjából. Egyrészt, amint láttuk, ha ez nincs a helyén, akkor szükségszerűen bukásra ítélt harcba bocsátkozik az ember, minthogy az alacsonyabb rendű rendszer nem győzheti le a magasabb rendűt, úgy hogy ő ne pusztuljon. A hierarchia³ eltévesztése folytán rossz kérdéseket tesz fel az ember, amire annál rosszabb a válasz, minél hatékonyabb.

Másrészt ezzel magyarázható a fenntarthatóság fogalom félreértelmezése. Aki azt gondolja, hogy az embert fenntarthatja a Természet nélkül, az csak a saját szintjéig lát. Nem látja, hogy az ő rendszere mibe ágyazódik. Ez mondjuk normális az állat szintjén, de az állat beépített szoftverében szerepel az a modul, ami a magasabb rendű törvények betartását biztosítja. E modul helyén az embernél a „szabad akarat” szerepel, ebben különbözik az állatvilágtól, és emiatt nem mindegy, hogy mi tudatosul az embernél, avagy mi a modellje az ő szerepéről. A fenntarthatósági szemlélet alapja tehát horizont vagy lépték kérdése, azaz hogy ki meddig lát: képes-e meglátni a második lépcsőfokot, vagy csak az elsőig érzékel. Képes-e felfogni-elfogadni, hogy az ember a Természet része, tehát, hogy ha az embert akarom fenntartani, akkor a Természetet kell fenntartanom. S nem védenem kell, hanem éltetnem, minthogy nem szembenállók vagyunk, hanem társak, ami viszonyban az embernek az a szerepe, feladata és küldetése, hogy szabad akaratából jó gazda módjára sáfárkodjon a rábízott vagyonnal. Ez tehát a fenntarthatóság: olyan tevékenységek, amik illeszkednek a Természet működésébe.

³ A görög szó eredeti jelentése: szent uralom /rendszer.

Rossz kérdés a négyzet vagy kör, a válaszhoz új szemléletre van szükség.

VÉGH LÁSZLÓ A FENNTARTHATÓ TÁRSADALOM ÉS AZ ELSŐ KÖTÁBLA

A tőkés gazdaság csak növekedve létezhet, mert a befektetők a haszonra számítva adják oda a pénzüket. Arra építenek, hogy amikor a tőkéjüket visszakapják, több javat vásárolhatnak érte, mint amennyit a befektetett összegért a befektetés előtt kaphattak volna. Ez akkor lehetséges, ha a gazdaság mind több javat állít elő, azaz folyamatosan növekszik. Eközben a gazdaság egyre több nyersanyagot és energiát használ fel. Közben mind több hulladék keletkezik.

Ne higgyük, hogy az anyagiakért való versenyfutás része az emberi természetnek. 195 ezer éve jelent meg a mai ember. Vadászó-gyűjtögető életmódot folytatott. Naponta öt-tizenöt kilométert gyalogolt, és aki halmozta a tárgyakat, annak cipekednie kellett. Emiatt sérülékenyebbé, veszélyeztetettebbé vált és előbb-utóbb kiveszett a csoportból. Az anyagiakért való vetélkedés későbbi, a letelepedéshez kötődő fejlemény. Azóta, mintegy 12 ezer éve, a bűnbeeséssel megfélemlített eltévelyedésünk miatt, az anyagiak mérik, ki mennyit ér. Ezt tanuljuk a felmenőinktől, ezt a mintát adjuk tovább az utánunk jövőknek.

Amióta az anyagiak kezdték meghatározni az ember értékét, többet termelünk, mint amennyire ténylegesen szükségünk volna. Mind több olyan dolgunk van, amelyek nélkül jól megvolnának, de hát ez mutatja meg, kik vagyunk. Csakhogy minél erősebb a gazdaság, mennél gazdagabb a társadalom, annál hamarabb feléli természeti környezete erőforrásait. De emiatt nem

pusztul el. Ha gazdagabb, fejlettebb az ipara, mint a többieké, képes több és jobb fegyvert, harci szekeret majd később harcokcsit gyártani. Rátör a szomszédaira. Birodalmat alapít, annak a természeti forrásait is feléli és a birodalom törvényszerű bukása után csak sivatag, letarolt, csupasz fátlan térségek maradnak. Nem áll meg ezzel a történelem, újabb birodalmak születnek. Nem a régiak helyén, ott már nincs mire, hanem másutt. Egészen addig, amíg az ember a teljes bolygót föl nem éli.

Tekintetbe kell vennünk azt is, hogy őstőneink az ősi életmódhoz idomultak és mivel a letelepedés óta csupán 12 ezer év telt el, őstőneink a vadászó-gyűjtögető ember őstőneivel azonosak. Nem kellett a szavannán a jövőre gondolni, mindennap gyűjthetünk magunknak. Emiatt az elménk a jelenre összpontosít és a veszéllyel legtöbbször csak akkor kezd foglalkozni, ha az már észlelhető. Sokkal fontosabb számunkra, hogy több élelemhez, üzemanyaghoz és elektromos energiához jussunk, mint hogy mi lesz a hulladékkal. Jóval fontosabbak a lehetőségek, mint a lehetséges következmények. Túlságosan sok időt és törődést igényelne a hulladékkal, a még közvetlenül nem érzékelhető fenyegetéssel és a következményekkel való foglalkozás. Ezért nem sokat törődünk velük. Azzal ámítjuk magunkat, hogy értelmesek vagyunk és szükség esetén bármit képesek volnánk megoldani. Aki pedig fel meri vetni, hogy mit sem törődünk a jövővel, azt a nagy többség elhallgattatja. Semmibe veszik, kigúnyolják, üldözik, elbocsájtják az állásából vagy lecsukják.

Korunkban az anyagiakat habzsoló, mélységesen önpusztító emberi viselkedést a magukat jobbnak és fejlettebbnek tartó európai és észak-amerikai társadalmak szabadították és kényszerítették rá a világra. Ezek népessége mit sem tud arról, hogy az egyénenként erkölcsös emberek együttesen végzetes bűnököt követhetnek el. Ilyen az anyagiak mindenhatóvá emelése, amely a közösség egészének a bűne. Nem az egyén bűnei, a lopás és hasonlóak jelentik az igazi veszélyt a társadalom számára. Ezek a Tízparancsolat második kőtábláján vannak felsorolva, jól felismerhetőek és küzdünk ellenük.

A Tízparancsolat első kőtábláján szereplő parancsolatokról keveset hallunk a szentbeszédekben és az igehirdetésekből, pedig az egyszerűbb értelmezésük mellett mélyebb tartalmakat is hordoznak. Az első kőtábla a lenti olvasat szerint a rossz beidegződéseinkre és a közösség egésze által elkövetett bűnökre hívja fel a figyelmünket. Mivel valamennyiünket érintenek, nem ismerjük fel őket és nem lépünk fel velük szemben. Emiatt vagyunk védtelenek a minket éltető forrásokat és így az emberiség jövőjét felemészítő gazdaságuralom ellen.

Isten a nevét kérdő Mózesnek, mint VAGYOK, AKI

VAGYOK mutatkozott be. Nem a természet, nem maga a világ szólalt meg, hiszen Isten teremtett mindent, hanem a Mindenekfölötti, a valóságot létrehívó és fenntartó beszélt az emberhez. Megszólalása arra is utal, hogy nem az összevisszaságban élünk, a világ rendezett, törvények, szabályok által alkotott összefüggő egész. Ha az ember Istent tiszteli, akkor ettől elválaszthatatlan, hogy egyben a valóságot, annak rendjét, szabályait is tisztelje és aszerint éljen.

Isten közli velünk, hogy rajta kívül nem tisztelhetünk más istent. Ha csak őt tiszteljük, az utánunk következő nemzedékeket ezeréziglen megtartja, feltéve, hogy azok is csak Őt tisztelik és betartják a parancsolatokat. De Ő féltőn szerető Isten, és az idegen istent imádó atyák bűneit a fiakon bünteti, harmadéziglen és negyedéziglen. Ez a parancsolat mindig is hatalmas rettegést keltett, hiszen úgy értelmezzük, hogy nem a vétkes kapja büntetését, hanem az utódai. De ha mélyebben belegondolunk, nem Isten büntet bennünket. Ha az ember nem a világ valóságában, annak rendjét tisztelve, hanem az általa kiöltött istennek hódolva él, akkor őt ez még nem sújtja, hanem a későbbi leszármazottait dönti majd romlásba. Mint ahogyan a valóság rendjétől idegen elmeszüleményünk, a kamatos pénz előtti hódolás mára súlyos helyzetbe sodorta az emberiség egészét.

Az első kőtábla tiltja, hogy Isten nevére álságosan, hiábavaló módon hivatkozzunk. A népirtás, a háború kirobbantása és más bűnös cselekedet előbb vagy utóbb visszaüt arra, aki elkövette. Nem igazolhatjuk a nép bűneit azzal, hogy Isten kérésének, parancsának tettünk eleget. Természetes mentség volt ez a sokistenhívő vallásban, ahol a gáztetteket valamelyik istenük kérésére hivatkozva

kövezték el. Isten egyformán szereti az embereket és a népeket. Senkit sem kér arra, hogy támadjon rá a másikra. Európa története során gyakran kezdtek háborúzni, pusztítani Istenre hivatkozva. Isten nevében kínoztak meg és égettek el máglyán sokezer embert, kirívó példáját szolgáltatva annak, mint vagyunk képesek aljas indulataink kiélését Isten kívánságának teljesítésével magyarázni.

Isten elrendelte, hogy a szombatoként ne dolgozzunk és mást se dolgoztassunk. E mögött az állhat, hogy a jót szolgáló döntést hozhasson az ember. Nagyon általánosan a jó úgy határozható meg, hogy hozzátesz valamit a világ dolgaihoz, azaz összegyűjt, összekapcsol, összetart, új kötődéseket munkál, alkot, épít, teremt. A rossz a jó ellentéte, szétver, összekuszál, összezavar, elvesz, elvon valamit. Felmerülhet a kérdés, miért van a rossz egyáltalán. Szükséges, mert ahhoz, hogy valami épüljön, a régi nem maradhat változatlan, egy részének szét kell esnie, hogy legyen az újnak miből építkeznie. A teremtett világban lévő rossz a teremtéshez éppen

szükséges rossz.

A jó, az építő a meghatározó, hiszen a Mindenség szinte a semmiből jött létre, mi pedig itt vagyunk.

Mégis a rosszat könnyebb észrevenni, mert már egyetlen érzékelés jelzi, hogy valami fáj, összeomlott, eltört. De a jó csak folyamatát követve vehető észre. Nem egy, hanem többszöri érzékelés kell hozzá és ezt az elmének még ki is kell értékelnie. Világunk jó dolgait csak akkor vehetem észre, ha gyakran megállok és elmélkedem. Ha állandóan dolgozom és rohanok, akkor a világból csak a rossz látszik, mert nincs idő a megfigyelésre és elmélkedésre. Még időben fel kellene ismernünk a jót, hogy ehhez igazodhasson mindennapi tevékenységünk és az életünk egésze.

Az első kőtábla utolsó parancsolata szerint akkor leszünk hosszú életűek, ha tiszteljük apánkat és anyánkat. Ennek tartalmát a kínaiak több évezredes történelmének tapasztalatain érthetjük meg alaposabban. Kínában az erkölcs alapköve az ősök tisztelete. Ha az ősök rossz, önző emberek lettek volna, mindent elpocsékoltak, felélték volna maguknak és így Kína ma nem létezhetne. Ezért mindent aszerint kell csinálni, ahogyan ők tették. Mivel azt tartották, hogy minden ismétlődik, ami ma van,

olyan már volt és lesz is, óvatosan bántak az új felfedezéseikkel. Híven szemlélteti ezt a következő kínai történet. Egy lángeszű mérnök repülő szerkezetet készített. Bemutatta az uralkodónak, akinek szemmel láthatóan tetszett a készülék. De a bemutató után az uralkodó szétromboltatta a repülőt és megölette feltalálóját, minthogy a világ addig is megvolt repülő nélkül és az ilyen új dolgok felforgathatnák a világ rendjét. Bizonyára már az ősök is találkoztak valaha a repüléssel, de azt nem hagyományozták az utánuk jövőkre. Nyilván azért nem, mert ártalmasnak vélték.

Kína hagyományos világszemléletének helyességét meggyőzően bizonyítja, hogy Kína fennmaradt, miközben a többi nagy ókori birodalom mind eltűnt. Kína ma amiatt kerül végzetes veszélybe, hogy a 17. században kezdődő, egyre erősödő európai befolyás a hagyományaihoz való ragaszkodását fokozatosan felőrölte. Bár Kína csak lassan, megfontolva haladt, évezredek keresztül nagy jelentőségű felfedezéseket tettek és alkalmazták is ezeket. Az európai és észak-amerikai térség népei viszont mindenféle elővigyázatosság, óvatosság nélkül használta fel és használja ma is az új természettudományos ismereteiket. Mindez a természetes környezet pusztulásához, az erőforrásaink kimerüléséhez valamint az egészségünket károsító tényezők sokaságának megjelenéséhez vezetett.

A közöttünk élő Jézus a vesztébe rohanó emberiséget igyekezett Istenhez téríteni. Intett bennünket, hogy nem szolgálhatunk egyszerre Istennek és az idegen istennek, a Mammonnak. A Mammon

elleni küzdelme sikeres volt, eredményeként hatalmas embertömegek váltak egymást szerető, a vagyonton alapuló értékrendet elvető keresztyénekké. Hogy akkor mégis miért jutott az emberiség a mai válságos helyzetébe, ez már egy másik történet.

HABOS LÁSZLÓ

ANYÁK KÖNNYEI

Vasárnap volt, olyan kora őszi szép napsütéses délelőtt. A család számára különösen nagyon várt ünnepi vasárnap. A fiatal fiú nagyon szerette a nagy családi vendégeskedéseket. Igazából talán az ízletes ebédek, a finomabbnál finomabb sütemények miatt, és talán a mindig hosszúra nyúlt vidám beszélgetések miatt is, na és hát persze a kis ajándékok miatt – melyeket a vendégségbe érkezett nagynénéitől szokott kapni – várta a különlegesnek

ígérkezett nap délutánját. Jóskának, a fiú bátyjának hazaérkezését várta mindenki, de legfőképpen a fiúk izgatott édesanyja, aki úgy szaladgált a konyhaasztal és a nagyszobában felállított asztal között, mint egy felhúzott játékegér. Egyre több tányér és evőeszköz került az ebédlőasztalra. A fiú édesapja sem öltözött át, rajtamaradt a templomi öltönye, nyakkendője, csak a zakóját vette le magáról, és az egyik szék támlájára helyezte. Az édesanya szólt rá időnként a tűzhely körül lábatlankodó fiúra. Más vasárnapokon ilyen időtájt az apa mindig megkérdezte a fiútól, hogy miről beszélt a plébános a szentmisén. Az apa minden alkalommal a hajnali szentmisére ment, azon pedig nem szokott hosszú prédikációt tartani a pap. Az édesapa megfedkezett a fiú kikérdezéséről, el volt foglalva az italok előkészítésével. A fiú jól járt, mert igazából nem értette, miről beszélt az idős tisztelendő. Sokat mosolygott barátján, akivel együtt ministrált. Ugyanis annak elszakadt ministráns szoknyájának megkötője, és folyton le kívánt csúszni róla a fekete ruhadarab. Idegeskedésében el is rontotta a csengetést. A hívek letérdeltek csengetésére, pedig akkor még nem kellett volna. Nagyon mérgesen nézett rá a pap, és aztán ő maga rázta meg a csengőt, amikor valójában kellett. A fiú anyai nagyapja csendben ült foteljében, pedig máskor, amikor ilyen nagy sürgést-forgást látott maga körül, mindig megjegyezte: „Kedves lányom, ha édesanyád még itt lenne, bizony már mindennel készen lennétek!”. Csengettek. Az édesanya csak annyit mondott, izgatottá vált tekintettel: „Édes Istenkém, hát megjött.”, és kezét a fejéhez emelte, majd a kötényt fogta zavartan, majd ismét a fejéhez emelte mindkét kezét. Közben az apa kitekintett a nagyszoba ablakán és a bajusza alól motyogta: – Csak a Giziék jöttek meg. – Na, eriggyél már ki eléjük apjuk! – mondta megkönnyebbülve az édesanya, férjére tekintve. A férfi sietős léptekkel igyekezett a kertkapu irányába. A fiú férfiasan kezét fogott a szobába lépett atyai nagybátyjával. A nénikéjétől pedig két puszit, és egy tábla mogyorós csokoládét kapott. Boldogan sietett hálószobájába az édes ajándékkal. A férfiak a nagyapa egészségi állapotáról, a két asszony pedig az ebédre készült ételekről beszélgetett. Hangos kopogás után gyorsan nyílt az ajtó, és Jóska jelent meg az előszobában – a fiú számára olyan furcsa zöld ruhában – széles mosollyal arcán. Nagy hangzavar támadt hirtelen. Először az édesanya ölelte magához nagyfiát, majd sorra mindenki. A végén kisöccse elé

lépett óriásinak látszó testvére és a fejére húzta sapkáját. A fiú levette fejéről a különös fejfedőt, és hosszasan nézegette. Közben számtalan kérdés repkedett a hazaérkezett katonafiúhoz, aki fiatal testvére számára érthetetlen szavakat mondott válaszként. A fiú megkérdezte bátyjától, hogy mi az a század, de az nem felelt, mert az édesanya határozott hangon mindenkit az asztalhoz parancsolt. A tányérokban gőzölgött az aransárga húsleves. A fiú ámulva nézte, ahogy mindenki a magasba emelte azokat a kicsi poharakat, és miután jó egészséget és kitartást kívántak Jóskának, megitták a poharakban levő italt. Az édesanya, mint ilyen alkalmakkor mindig, elhúzta a száját, mint amikor citromot evett. Hamar kiürültek a leveses tányérok. Amíg a második fogásra vártak, melyet a két asszony tálalt fel lelkesen, a katonafiú újabb kérdésekre adott hosszan mesélt válaszokat. A fiú gyorsan evett, nagyokat nyelt az ízletes disznópörköltből, a galuskából és a savanyú uborkából. Az apa szorgosan töltögette a vörösbort a felnöttek, és ezúttal Jóska poharába is. A nagynéni az asztalra helyezte a süteményes tálat. A fiú szeme felcsillant, s mivel a szülei le nem vették tekintetüket a bátyjáról, gyors egymásutánban tömte magába a csokoládés krémmel töltött piskótatésztákat. Jóska felállt az asztal mellől, odalépett édesanyja elé és tőle szokatlan módon szépen megköszönte a finom ebédet. Az asszony ismét magához ölelte nagyfiát, miközben elpityeregte magát. Az apa rászólt feleségére, hogy ne sírdogáljon, de az édesanya szipogva mondta: – Olyan szép ebben a ruhában, olyan büszke vagyok az én nagyfiamra. A nagynéni is megszólalt: – Hagyjátok már, hát ilyenkor mindig sírnak az anyák. A nagyapa, aki mindaddig csendben hallgatta a beszélgetést, az asztalra tette kezében szorongatott poharát és azon a mély, rekedtes hangján megszólalt: – Azok az anyák is sírtak, akiket más büszke anyák fiai öltek meg a háborúban. Hirtelen csend lett. A nagybácsi megdöbbsent arccal nézett a nagyapára, miközben az asztalról felvette és szájához emelte vörösborral telt poharát. Az apa miután felállt, s a kisasztalról felemelt egy újabb üveg vörösbort, hogy kinyissa, odaszólt a nagyapához – Jól van apuka, akkor más volt! Az ősz hajú, idős ember lenyelte az utolsó korty bort, majd az apa kezéhez nyújtotta az üres üvegpoharat. Miután ismét kezében tartotta a borral telt poharat, megszólalt: – Jó lenne, ha többé már nem sírnának az anyák! – majd ivott egy korty italt, remegő kézzel az asztalra tette a poharat,

visszasüppedt a székébe, s mélyen lehajtotta sok mindent megélt ősz fejét.

BULÁNYI GYÖRGY PRÉDIKÁCIÓ...

Testvéreim! Felette érdekes volna foglalkoznunk a mai evangélium kijelentésével, hogy Jézus a bűnösöket hívja. De itt van az a sorozat, melynek immár tizedik darabja következik,

s amely sorozat hitet akar tenni arról, hogy kicsoda is ez a Názáreti Jézus. Az a Jézus, aki ilyen furcsákat beszél, s talán megkérdőjelezi a mi itteni jelenlétünket is, mert tudvalevő, hogy nem azon az alapon hívlak ide benneteket, hogy gyertek csak bűnösök, mert Jézusról akarok beszélni nektek.

Végigmentünk a Vermes által kiemelt Jézus-címeiken: Próféta, Úr, Messiás, Emberfia, Istenfia. Elkezdjük megvizsgálni a számtalan többiből *Az Atyának fia*, majd az *Én* megjelöléseket. S ez utóbbiról három beszédet is mondtam, melyekben megállapítottuk, hogy az, emberiségnek új törvényt ad a magánéletre, a közéletre vonatkozóan is, s e törvények vége, hogy ne álljunk ellen a gonosznak, s hogy szeressük ellenségeinket.

Most folytatom, ahol elhagytam. Az *én* személyes névmást ragozzuk is. Birtokos esete is van, melyből birtokos névmást is csinálunk: *az én lakásom*, *az én ruhám* stb. Amikor Jézus befejezi a Hegyibeszédet, ezt használja: *Aki hallgatja az én mondott szavaimat...* Mi van azzal? Kősziklára építi a házát. Aki pedig nem hallgatja az én mondott szavaimat, *az* homokra épít. Az első esetben jöhetnek a természeti csapások, nem omlik a ház össze. A második esetben összeomlik, és nagy lesz a romlás. Jézus itt képekben beszél. Mit jelentenek a képek? Csak azt, hogyha haragszunk, ha házasságot törünk, ha válunk, ha esküdözünk, ha ellenállunk a gonosznak, ha nem szeretjük ellenségeinket, akkor homokra építünk, s nagy lesz a romlásunk. Az emberiség egyre fokozódó mértékben ez utóbbit csinálja. A Római Klub tudósai félszázada mondják, hogy

elkerülhetetlen biológiai, esetleg nukleáris katasztrófáknak nézünk elébe. Azt, hogy nagyon nagy lesz a romlás. Azt, hogy megsemmisül a civilizáció. Egyre többen prognosztizálják ezt századunk első felére. Az az esztelen, aki homokra épít. S új és teherbíró civilizációt csak azok képesek építeni, akik nem is haragudnak, nem törnek házasságot, nem válnak, nem esküdnek, nem állnak ellen a gonosznak és szeretik ellenségeiket. Csak ezek építenek olyan alapra, amelyiken a házuk megáll, mert elkerüli azokat a történelmi, ember okozza katasztrófákat, melyek fenyegetnek bennünket.

Egy amerikai katolikus teológus, *George Weigel* szerint a szekuláris Európa válságban van, A zsidó-keresztény gyökerek megtagadása a demokrácia bukásához vezet. Ilyesmit gyakran hallunk manapság, de Weigel nem az európai gazdaságok és jóléti rendszerek ingatag helyzetére gondol. "Európa népessége gyorsabban fogy, mint a 14. századi pestisjárványok óta bármikor" - írja. A népességcsökkenés elsősorban spirituális okokra vezethető vissza, "arra, hogy az európaiak hátat fordítottak a bibliai tanításnak". Az európaiak az élvhajhászatnak szentelik életüket. A meddő élvezetek azonban népességcsökkenéssel járnak. Így egyre több bevándorló érkezik Európába - moszlimok, akiknek egy része radikalizálódik. Zsidó-keresztény hagyományok nélkül nincs demokrácia, nincsenek emberi jogok, nincs szabadság, véli Weigel, aki korábban a 20. századi világégéseket, a náci és kommunista totalitarizmusokat *a pogányság és a technika frigyéből* született ivadéknak nevezte. "Ha Európa megtagadja keresztény gyökereit, akkor az eredmény elborzaszt majd mindenkit, aki elkötelezett a tisztesség, az emberi jogok és a demokrácia mellett."

Voltam két hete a Magyar Szellemi védegyeletben. A hajdani MDF politikusai vitatták meg, hogyan lehet megnyerni a következő választást. Ami meglepett, hogy a közönség olyan volt, mint templomokban: öreg. Fiatal alig. S ez arról beszélt nekem, amiről a soproni képviselőválasztás. Arról, hogy a fiatalokat nem érdekli a közügy. El vannak foglalva magánügyükkel. S mi ez a magánügy? Azt hiszem az, hogy miként lehet meggazdagodni. Tehát az, amibe belepusztul világunk: a pénzszeretésbe, a Mammont hajszolásba.

Jézus az okos és a bolond emberről mondja ezt a két képet: a ház szilárdan áll, illetve a ház összeomlik. Az az okos, aki Jézus új törvényeit elfogadja. Az a bolond, aki a Mammon ökörcsapásain jár. S amikor befejezi Máté ezt a grandiózus jézusi tanítást, hangulatjelentést készít a hallgatóságról: *csodálkozott a tömeg*, amely hallgatta Jézus tanítását. Mért csodálkozott? Két dolgot is mond erről Máté. Az egyik, hogy úgy tanított, mint akinek hatalma van. Nem mondja meg, hogy mire van hatalma Jézusnak. Csak következtethetünk rá Máté másik megállapításából: Nem úgy tanított, mint írástudók. Az írástudók tanítanak és nincs hatalmuk. Szövegelnek, mondanak valamit, s marad minden a régiben. És Jézus

hogyan tanít? Az ő tanítása után nem marad minden a régiiben? De. A különbség az, hogyha Jézust hallgatom, tudom, hogy meg kell változtatnom az életem. Át kell alakítanom a gondolkodásomat. Nyugtalan leszek. Tudni fogom azt, amit Ady oly szépen fogalmazott meg egyik versében: *Óh, nagyon csúnyán éltem, Óh nagyon csúnyán éltem; Milyen szép halott leszek, Milyen szép halott leszek.* Azt hiszem, ez az a hatalom, amellyel Jézus szólott. Elmehetek mellette, de tudom, hogy nem volna szabad elmennem mellette.

Csak ennyit akart mondani Máté? Talán még többet, mert Máté egy másik helyén ezt olvassuk Jézustól: *Mindaz tehát, aki megvall engem az emberek előtt, megvallom majd én is mennyei Atyám előtt, aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom őt mennyei Atyám előtt* (10,32-33). Azt érezhette meg az új törvényt hirdetés hallgatósága, hogy nem babra megy a játék. Hatalma van döntenie Jézusnak a sorsomról. Az örök sorsomról. Nem tudta ez a hallgatóság azt mondani, hogy te vagy az Isten fia, te vagy emberi áruhában maga az Isten. De azért van csodálkozás, mert mindenki érezhette, hogy a maga örök sorsa fordul azon, hogy okos vagy bolond, hogy sziklára vagy homokra épít. Jézusnak nem kell azt mondani, hogy ő Próféta, Úr, Messiás, Emberfia, Isten fia, elég ha azt mondja: *én mondom.* S azt mondja, amit csak az az Isten mondhat, aki hitünk szerint dönt a sorsunkról, halálon-túli életünkről. Arról, hogy sírni vagy nevetni fogunk. Arról, hogy boldogok leszünk, vagy jaj lesz nekünk. Teljesen mindegy, hogy a Próféta, az Úr, a Messiás, az Emberfia, az Istenfia vall meg, tagad meg minket Atyja előtt. Nyugodtan kicserélhetjük, mindegyik állítását erre a rövid szócskára: én. S mindegyik *én* szava helyére berakhatjuk helyettesítőként a Vermes által nagy gonddal megvizsgált kifejezések akármelyikét. Máté szövege ugyanazt mondja akármelyik szó esetében. Miért? Mert meggyőződése, hogy a Próféta, az Úr, a Messiás, az Emberfia, az Istenfia és az *én* ugyanazt a személyiséget jelöli, a Názáreti Jézusét, aki olyan kapcsolatban van az Istennel, amilyenben nincs része annak, aki csak ember, s hogy Jézus nem csupán ember.

Tobzódunk Máté szövegében Jézus én-helyeiben. Lássuk a következőt: *Gyertek hozzám mind, akik kimerültek és agyonterheltek vagytok, és én megnyugvást hozok nektek. Vegyétek magatokra az igámat...és nyugalmat találtok lelketeknek, mert az én igám a hasznos, s az én terhem a könnyű.* Isten munkára teremtette az embert, de nem kimerültségre és agyonterheltségre. Ha életedet a pénz-szerzés és a pénz-szeretés, a másik embernél gazdagabbnak lenni akarásnak a szolgálatába állítod, elkap a haladás-mítosz gépszíja, és kimerült és agyonterhelt leszel. Ha nem akarsz embertársadnál gazdagabb lenni, ha beéred azzal az életszínvonallal, amely hazád vagy az emberiség átlagának az életszínvonala, megmenekülsz a kimerültségtől és agyonterheltségtől. Akkor jóleső fáradtsággal hajtod majd álomra fejed. Hogyan tudsz

megmenekülni a kimerültségtől, az agyonhajszoltságtól? Úgy, hogy nem a Mammon lesz az Istened, hanem a szeretet; az egyetlen igaz Isten, mert az Isten = Szeretet. Ez a szeretet az az iga, amiről Jézus beszél. Ha képes vagy rá, hogy annyit sem költesz magadra, mint amennyit megkeresel, hiszen tudod, hogy vannak szegényebbek is nálad. Ez az, amely nyugalmat ad lelkünknek. Ez az iga az, melyet Jézus könnyűnek mond.

87. évemben igyekszem reggeltől estig dolgozni, amennyit tudok. S boldog vagyok tőle. Nem tudom, hogy milyen a munkanélküli élet. Megvallom, hogy nagyon félek attól, hogy lesz életemnek olyan szakasza, melyben nem fogok tudni dolgozni. De reménykedem abban, hogy mázlim lesz, s ahogy egy Bokorbéli orvos mondta. Ha semmi szervi bajod nincs, akkor úgy fogsz meghalni, hogy egyszerűen elalszol. De nem akarom a magam példáját hozni a nem-kimerült, a nem-agyonterhelt életre, melytől annyian és annyian szenvednek.

Inkább a Bruderhof életét. Húsz éve barátkozom velük. A múlt nyáron meglátogatott a 40 éves Félix Meier az angliai Darwellből. Húsz év előtt a nagyapjával, Hans Meierrel kezdtem barátkozni. Átjött az USA-ból a béke-egyházak prágai konferenciájára, s ennek kapcsán eltöltött ötdommagával két napot nálam, Budaváriban. Ennek a fiatalembernek már hat gyereke van, követi nagyapja példáját, akinek tizenegy volt, s apját, akinek csak tíz. Hans Meiernek több mint száz unokája van, s ezek egyike Félix - gyerekképző mosolygós fiatalember. Egy lyukas fillér nincs a zsebében. Egy élet- és vagyoni közösségben él. Mit csinál? Egy három tagú *teammal* rajzol. Új és új óvodabútorokat, melyeket legyárt a *factoryjuk*, amelyben dolgoznak az amerikai és angliai telepeik gyárrészlegei. Mellékesen még ő a minisztere a *Darwell-i* közösségnek. A mi katolikus fogalmaink szerint ő a papjuk.

Ők anabaptisták. Képzeljétek: a 16. században Tirolban kiváltak a zwingliánus egyházból, mert felfedezték, hogy képtelenség, hogy Jézus tanítványa embert gyilkoljon. Alapítójukat elégette máglyán egyházunk az innsbrucki székesegyház mellett. Milyen szerencsém van, hogy én csak a 20. században fedeztem fel ugyanezt, amikor már kiesett főpapjaink kezéből a máglyagyújtó gyufa, s olcsóbban úsztam meg felfedezésemet. Különbözik nem prédikálhat nek itt nektek Adyiligetén. Félix minden kimerültség, agyongyötörtség nélkül rajzolja az új óvodabútorokat és *papkodik* Darwellben. Társai ugyanígy. Öt családból két nemzedék alatt lehet egy kétszáz éves település. Nem izgatja őket a túlnépesedés. Tudják, ha úgy élne az emberiség, ahogyan ők, sokan elférnének rajta. 35 hektáron élnek vagy háromszázan. A Földet Isten úgy hívta létre, hogy sokan elférünk rajta, csak nem a Mammont kell imádni, hanem Jézus igáját kell magunkra venni.

Menjünk tovább. A csodálatos kenyérszaporítás után Jézust királlyá akarja tenni a tömeg. Jézus felmenekül előlük a hegyre imádkozni, de előbb tanítványait biztonságba helyezi a tömeg előtt: rábírja, hogy szálljanak hajójukba. Mire bevégi imádságát, kitör a tavon a vihar. S Jézus gyalog megy megkeresni őket a tengeren. Kísértetnek nézik, de ő megnyugtatja őket. *Bízzatok! Én vagyok. Ne féljete! Péter szeretne hozzámenni. Gyere! S rálép a vízre, és sikerül neki is vízben járni. Jön egy nagyhullám, Péter kételkedik, s már bent is a vízben. Jézus kezét nyújtja neki, kiemeli a vízből, s belépnek mindketten a hajóba. A hajóban levők leborulnak előtte: Valóban Isten fia vagyok!*

Ezért nem kezdett Jézus korábban teológiai fejtegetésbe, hogy tudjátok én nem úgy vagyok a Mennyei Atya fia, ahogyan ti vagytok, mert én öröktől fogva vagyok ez és ez... stb. Majd rájönnek maguktól. Máté is ott van a hajóban. S jó ötven év múlva, amikor megírja a maga evangéliumát tudja, amit tud. Akár használja a Vermes által megvizsgált jézuscímeiket, akár csak az egyszerű személyes névmással szerepelteti Jézust: *Én vagyok.*

Viharok egyébként nemcsak a tengeren akadnak, hanem társadalmi életünkben is. Jézus tudja már, hogy közel az órája. S Máté ekkor kerít sort Jézus nyolc jajos nagy beszédére, s ebben olvassuk a következőket: *Íme én küldök hozzátok prófétákat, bölcseket és írástudókat. Közülük némelyeket megöltök és keresztre feszíttek, másokat megostoroztok a zsinagógában, és városról városra üldöztök. Ezért rátok száll minden istennektetsző vér... Bizony mondom, ezek mind utolérlik ezt a nemzedéket.*

Jézus zsidó volt. A zsidó Biblia szerint a zsidók Isten választott népe. Ha lenne magyaroktól írt Biblia, holtbizonyos, hogy abban mi volnánk az Isten választott népe. Istennek azonban nincs választott népe. Egy rendes szülőnek sincs választott gyermeke. Anyámnak mind a hét gyermeke egyformán kedves volt. Istennek is az. A különbséget mi magunk csináljuk, s életünk alakítása szerint leszünk istennektetszők vagy Istennek nem tetszők. Ebbe az Isten nem szólhat bele. Nem szólhat bele, mert szabadnak teremtett minket. Választhatunk jó és rossz között. Jézus a fenti szavakat a zsidóknak mondja; azoknak, akik halálra ítélték őt, és sírva vagy őt káromolva végignézték kivégzését. Azok, akik megértették, hogy ő új törvényt hozott, azoknak sem lehet a sorsa más, mint az övé. Nem azért, mert zsidók voltak. A keresztények is elégetik a máglyán azokat, akik meg merik mondani, hogy Jézus valami mást akart, mint amit ők csinálnak.

Aki istennektetsző vérnek, azaz hogy embernek - ez a sorsa. Ha zsidók között ilyen, akkor a zsidók üldözik, közösítik ki maguk közül s a földi életből is. Ha nem-zsidók között mondja Jézus szavát, akkor meg nem-zsidók teszik velük ugyanezt. A tanítványnak nem lehet más sorsa, mint a Tanítónak. Miért? Mert a Tanítót és a tanítványt köti az, amit tanít. S a tanítványnak az a

dolga, hogy tanuljon Mesterétől. S most következzen a mai prédikáció utolsó jézusi mondata, melyre megint csak az egyszerű személyes névmást használja: *Tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok, s alázatos szívű.*

Miközben ezen a prédikációmon dolgoztam, felhívott egykori debreceni tanítványom Los Angelesből, s elsírta bánatát, hogy miként tehetetlenkedik valamelyik amerikai bfborossal. Mondtam neki, hogy ne strapálja magát, ne avatkozzék a nagyurak dolgába, ha nyugalmat akar találni lelkének. Tanuljon Jézustól, aki soha nem kereste meg Kaifást, egyszer találkozott vele, akkor is kötél végén vonszolták elibe. Majd akkor menjen a nagyurakhoz, amikor a bankszámláján lesz már egy pár milliárd dollár. S akkor már nem lesz velük semmi baja. De amíg munkából élő szegény ember, dolgozik és laikus, addig az urakat elkerülve tegye azt, amit tud, ahogyan Jézus is tette. Mert az új törvény kihirdetőjéhez csak az illik, hogy fegyvert nem ismerő, hogy szelíd legyen. S hogy a szívében ne legyen más csak kicsinység, csak alacsonyosság, csak szolgáltni tudás és szolgáltni akarás. Mert a szív Jézusnál a lelkiismeretet jelenti. S a lelkiismeretünkben nem lehet más, csak ez: *Kicsi vagyok én, szolgáltni való gyerek vagyok én,* akinek a lelkiismerete csak attól nyugszik meg, hogy szolgálja azt, aki igényt tart a szolgálatára. Szolgáljuk családunkat, a rászorulókat, elsősorban nemzetünkben. Azokat szolgáljuk, akiket elérünk. Ennyit jelent, hogy alázatos szívű. Ezt kell eltanulnunk Jézustól. Amen.

2005. július 3.

Az adyligeti sorozat 10. beszéde:

HAMVAS BÉLA

AZ ARCHAİKUS KÖZÖSSÉG

1. Az őskori közösség hierarchiája. Hierarchia és osztály

Az őskorról szólva a történeti korról, az újkorról és a jelenkorral való összehasonlítást az ember bármennyire

kerülje is, vannak esetek, amikor nem mellőzheti. Ha az összehasonlítást megteszi, könnyen szemrehányást vált ki. Az összehasonlítás úgy hangzik, mint a vád a történeti emberiség ellen. Erről persze nem lehet szó. A történeti emberiség itt nem mint értékben több vagy kevesebb szerepel, hanem mint számunkra ismerős alap, amelyen az archaikus közösség rajza megjelenhet. Az összehasonlítás tehát nem értékelés, hanem módszertani fogás. Mert ha valaki minden összehasonlítás nélkül az archaikus közösségről azt mondaná, hogy az őskori emberiség hierarchiában élt, aztán magyarázatba fogna, a hierarchia analógiáiba és elemzésébe, az újkori ember nem értené meg. A helyzet azonnal más, ha azzal kezdi, hogy az újkori közösség alapjait feltárja. Ha a materiális alapokon nyugvó természet-, illetve társadalomtudomány gyökereit, a politikai, a jogi, a törvénykezési törekvést megmutatná, rövidesen kiderülne, hogy mind egyetlenegy alapon áll: a természet. Így aztán, ha a természetre épített közösséget sikerült néhány alapvető vonallal felvázolnia, és az elválasztó vonalat meghúzni, az is kiderülne, hogy az archaikus közösség alapja nem a természet, hanem a szellemi hierarchia.

Az újkori ember ilyen körülmények között kénytelen tudomásul venni nemcsak azt, hogy voltak közösségek, amelyeknek életrendje, egészen más volt, mint amilyen a jelenkori. Így a hierarchia lényegét is megértené, sőt talán még azt is, hogy a hierarchiára épített társadalom a természetre épített társadalomnál talán magasabb rendű. A jelenkori közösséget osztályokra szokták tagolni. Az osztályok: a paraszt, a munkás, az iparos, a polgár, az intellektuális középosztály, a születési és pénzarisztokrácia: az uralkodó osztály. Ezeknek az osztályoknak szellemi értékrendje nincs. A tagozódás, mint mondják, természetből alakult így és természetes. Ami csak más kifejezés arra, hogy az anyagi természet életrendjének, amelyet az újkori ember követ és helyesnek tart, megfelel. Ezzel az osztályozással az újkori ember a természet rendjét maga fölött elismeri, és hallgatólagosan a természetnek azt a törvényét fogadja el, hogy a sorrendet és az értékfokozatokat mindig az erősebb dönti el. Amíg az arisztokrata az erősebb, az az uralkodó osztály; ha a polgár, akkor az; ha a paraszt vagy a munkás az erősebb, akkor az az uralkodó. Az erősebb néha egyszersmind a számosabb. Ez a természet rendjére épített közösség.

A hierarchikus közösség eredetét nem alulról veszi, rendjét nem alulról építi és létét nem az anyagi természetre alapítja. A hierarchikus közösség kozmikus és metafizikai értékeken, emberen kívül álló magasabb szellemi valóságokon nem felépül, hanem azoktól függ és azoknak megfelelően tagozódik. A közösségnek nem alapja van, hanem feltétele, és nem az a fontos, ami alul van, hanem ami felül, s nem az, amin nyugszik, hanem amitől függ, s aminek megnyilatkozása. Az értékekről az archaikus metafizika tanítása szól. Az értékeknek szellemi, minden vonatkozástól független jelképei a

számok. Ezért ha valaki arra a kérdésre, hogy az őskori közösség milyen rendre épült fel, egzakt módon válaszolni akar, azt kell felelnie: a számok rendjére.

Püthagorasz és Orpheusz ebben a tekintetben ugyanazt vallja, mint a beavatott egyiptomi papság, az iráni közösség alapja éppen úgy a tíz Amsaszpand, mint a palesztinai közösségé a tíz Szefirot, a hindu közösségé a tíz Pradzsápati. Ami nem jelenti azt, hogy a közösség alapszáma a tízes. A tízes szám az Egész-Minden-Teljes képe. Ennek a jelnek anyagi megnyilatkozása: a világ. A világnak emberi megnyilatkozása pedig: a közösség. A közösség alapszáma, a három: az Egész, a négy: a Teljes, a hét: a Teremtés és a tíz: a Minden. De a közösségben valamennyi szám megvan és él. És természetesen megvan és él a szám első megfogható alakjában, mint: idea. Platón szerint a közösség alapja az idea, s a közösség nem is egyéb, mint az ideák alkalmazása. A lélektan, az antropológia, a metafizika, az asztrológia, a geometria, az alkímia ezeknek az alaplényegeknél a lét különböző köreiből való alkalmazása. Az alaplényegeknél azonban természetüket minden körben megtartják. Ezért van a lét különböző körei között analógia. Analógia van a lélektan és a társadalomtan és az asztrológia és az alkímia között. A metafizika úgy hívja, hogy szattva – ez a kiegyenlített, a szenvedélyek fölött álló megnyugvás. A szattva megfelel a lélekben a buddhinak, az emberi értelem legmagasabb fokának, a fémek között megfelel az aranyknak, a bolygók közül a Napnak, a közösségben megfelel a szellemi kasztnak: a brahmannak. A metafizika úgy hívja, hogy radzsasz – ez a szenvedélyes tevékenység, a létnek másra vissza nem vezethető minősége, a radzsasz megfelel az Énnek, a fémek között az alkímia sulphurának, a kozmikus erők között a Marsnak, a közösségben a kormányzó, a tevékeny, a harcra lovas kasztnak, a ksátrijának.

A hierarchiák világtényeknek felelnek meg: létköröknek, asztrális szellemeknek, fémeknek. A kaszt eredetileg hierarchia volt, de amikor metafizikai kapcsolatait elvesztette, a rokon létkörökkel való viszonya megszűnt, s ezért az analógia elhomályosult. Most úgy tűnt, mintha természeti lenne. Az újkori osztálytagozódásról tévesen hiszik, hogy az erőben a természet rendjén nyugszik és a természetből nőtt ki. Az újkori osztálytagozódás sok tekintetben nem egyéb, mint olyan hierarchia, amelyben az eredeti értékfokozatokra már senki sem emlékszik.

2. A brahman, a ksátrija és a vaisja

A hierarchikus közösségben nem az alap a fontos, hanem az öskép, amelynek megnyilatkozása. Az öskép és az idea, amelynek jelképe a szám, a lét minden körében megnyilatkozik. Ezért van a közösség életrendje és a bolygók közt levő kozmikus rend és a lélek rendje és a fémek rendje között megfelelés, vagyis analógia.

Ha a közösségben a vezető a szellemi ember, és a szellemi emberé az uralom, ez pontosan megfelel annak, hogy az egyes ember életében és sorsában az irányító

hatalom és tulajdonság a világos értelem. Ha a közösségben a vezető a tevékeny ember, ez megfelel annak, hogy az egyes ember életében az irányító hatalom és tulajdonság a tevékeny szenvedély. Ha a közösségben az uralom a gazdasági rendé, ez megfelel annak, hogy az egyes ember életében az irányító hatalom a haszon, a szerzés, az anyag túlbecsülése. Ha a közösségben az uralom a szolgaságé, ez megfelel annak, hogy az egyes emberben az irányító hatalom a tudattalan.

Ha a szellemi osztály uralkodik, az egyes ember sorsát a világos értelem kormányozza, az állam formája a királyság; a rend megfelel a metafizikai rendnek, a moralitás az abszolút értékeken nyugszik, a tagozódás hierarchikus. Ha a tevékeny osztály uralkodik, a tevékenység szenvedélye viszi az államot is, és ez a hódító állam; a morál a lovagi morál, a tagozódást a lovagi erények fogják megszabni. Ha a gazdasági osztály uralkodik, az egyes ember sorsát a gazdagodás és a vagyonszerzés kormányozza, az állam formája a polgárság; az uralkodó morál, hogy a gazdag embernek igaza van, a szegény embernek nincs igaza. Ha a szolgaság uralkodik, az emberi sors ki van szolgáltatva a tudattalan erőnek, s az embert ezek az erők önkényesen befolyásolják, az állam formája az önkényuralom; az uralkodó morál a gyűlölet minden egyéni kiemelkedés ellen.

Teljesen ki van zárva, hogy az emberi közösség polgári életrendben éljen, és ugyanakkor az ember sorsát a világos értelem vezethesse; ahogy teljesen ki van zárva az is, hogy az államforma az önkényuralom legyen és a közösségben a szellemi moralitás uralkodhasson. Kivételesen, egyes emberi egyéneknek az egyetemes törvényszerűséget sikerülhet megtörni, de ha szóhoz jutnak, sohasem cselekszenek és beszélnek a közösséggel összhangzásban. Ha a közösségben a szolgaság uralkodik, abban a pillanatban az egyes emberek sorsa fölött a vezetést a vak tudattalan vette át, s abban a pillanatban az értelmes szó úgy hangzik el, mintha a közösség egységének megbontása lenne, forradalminak hangzik minden elszánt cselekvés, csakis azért, mert az életrend tudattalanná vált, és a tudattalan nem tűr meg semmit, csak ami homályos és ösztönszerű. Ha a közösségben a szolgaság uralkodik, az emberiség az értékek rendjén kívül áll; léte olyan, mint a meg nem születtség egy neme: visszasüllyed az anyag elfeledettségébe és sötétségébe. Ilyen körülmények között a közösség teljes egészén elárad az anyag elfeledettsége: a tudattalan. Az egyes embernek legnagyobb erőfeszítésébe kerül világosan gondolkodni. Ami a hierarchikus közösségben természetes és magától értetődő: az értelem, az itt most kivételes lesz. Az értelmes ember itt a közösséggel szemben áll, mert a közösség homályban él, az értelem világosságát nem fogja fel, csak érzi, hogy más, mint ő, s ezért gyűlöli s üldözi. A szolgaságnak a lélek tudattalan állapota felel meg, s ha a szolgaság uralomra jut, a lélek tudattalansága sorshatalommá lesz.

A hierarchia nem egyéb, mint az archaikus metafizikára alapított tudás alkalmazása az emberi közösségre. Az, hogy az egyes emberi jellegek uralmának az egyes kasztok uralma felel meg. Az emberiség pedig nem akkor boldog és nyugodt, ha szenvedélyek tépdésik, ha anyagiassá válik, nem akkor rendezett, arányos, kiegyensúlyozott, ha a tudattalan erők marcangolják, hanem akkor, ha a világos értelem kormányozza. Éppen ezért józan dolog az értelemre hallgatni: az értelmes ember vegye át a vezetést, a tevékeny ember kormányozzon, a gazdasági ember maradjon a gazdaságnál és gyarapodjon, a szolgaság pedig szolgáljon. Ez így megfelel a világ egyetemes rendjének, nemcsak a közösségben, hanem az egyéni ember sorsában, a lélekben, a morálban, az államban, a fémek között és az ideák világában. A közösség rendje a világ meg nem változtatható értékrendjén nyugszik: Ez a hierarchia.

3. Hierarchiát helyreállító törekvések a történeti kor határán

A hierarchia nem önkényes emberi értéksor, hanem a lét szakrális értékeinek rendje. Időszámításunk előtt a hatszáz év körül a lét e szakrális értékeinek rendjében zavar támadt. Konfu-ce szavai szerint a szakrális rend az, hogy „a király legyen király, a szolga legyen szolga”. A rend az, hogy mindenki legyen az, aki, azon a helyen, ahol van. A zavar abban támadt, hogy a király elkezdett nem király és a szolga nem szolga lenni. Az ember egyszerre elkezdett más lenni, mint aki, más helyen, mint ahol állt. A hierarchia kezdett megbomlani.

Az őskor határán álló Kínában a hierarchia helyreállítását ketten kísérelték meg: Lao-ce és Konfu-ce. Ez volt az az idő, amikor az Út, a tao elveszett, s az emberiség léte elkezdett merő élet lenni. Az élet az, ami az anyagi természetből fakad, csakis biológiai jelenség, semmi más. „Ha nincs tao, jön az élet” – mondja Lao-ce. De a dolgok itt nem álltak meg. Kezdődik a visszafejlődés, az elkorcsosulás, a szellemtelenedés, a primitivizálódás. Az élet is elkezd fogyni. „Ha nincs élet, jön a szeretet.” Tovább: „Ha nincs szeretet, jön az erkölcs.” – „Az erkölcs nem egyéb, mint kényszer. Az ember kényszerből hisz és kényszerből hú.” Az Út merő látszat; a szellem csak maszk. „A világ a szellem látszatából indul ki, s itt kezdődik a felfordulás.” Lao-ce azt mondta, hogy az értékek rendjét a nemcselekvéssel kell helyreállítani. Nem irányítani, nem beleavatkozni, hanem hagyni, hogy a dolgok maguktól ismét megtalálják magukat és helyüket. „A magas életnek nincs szándéka és nem cselekszik.” Annak, hogy az élet ismét lét legyen, annak, hogy az, ami zárt, ismét kinyíljon, viragozzon, megnyugodjon és olyan rendezett legyen, mint az Ég örök rendje, egyetlen módja van csak: hagyni, hogy a magas erők az életet ismét szabadon áthassák. „A tao nem cselekszik, de semmi sem marad megtétlenül.” – „Ha a király és a herceg használni tudná, minden dolog önmagától irányulna.”

Szenvedélytelennek, vágytalannak, kívánság nélkülinek kell lenni; nem szabad beleavatkozni, nem szabad tevékenykedni. „A világ szellem, amivel nem lehet cselekedni; aki cselekszi, elrontja.” – „Amiért a világ elromlott, azért van, mert az uralkodók túl sokat cselekszenek.”

Konfu-ce a tevékenységet választotta. Sokat tanult, tanítványokat gyűjtött, állást vállalt, miniszter volt – beszélt, tanított, dolgozott. Uralkodói házaknál járt, és a királyokat igyekezett meggyőzni, hogy az államkormányzás lényege az erkölcs. Azt mondta, hogy a rendet csak a Csün-ce, a tevékeny, nemes és bölcs ember tudja helyreállítani, aki önmegtadással magát teljesen a közösségnek szenteli. Kung és Lao után a kínai hagyomány kettészakadt. Kung tanítványai a tao híveit babonás metafizikusoknak és irreális fantasztáknak nevezték. A reális követelmény: a tett, a beavatkozás, a tevékenység, mert elvégre a jóérezsű ember a romlást nem nézheti tétlenül. Lao hívei Konfu-ce tanítványait kigúnyolták. Csuang-ce Kung mestert így leckézteti meg: „Mondd csak, Kiu, igazán nem vagy képes kihívó viselkedéséről leszokni, hogy végre tisztességes ember légy? Arra sem vagy képes, hogy egyetlen nemzedék szenvedését hordozzad, és szüntelenül ezer nemzedék gondjával törődsz... Eszedet vesztetted? Gondolkozni tanítasz? Minden gondolkozás baj forrása; minden tevékenység zavar forrása. A bölcs ember csak akkor cselekszik, ha muszáj, de akkor sem törődik vele, sikerül-e, vagy sem. Tetteire csak a kevély és önhitt ember helyez súlyt.”

Lao-ce a hierarchia legmagasabb pontjáról beszél. A tao a nemcselekvés, amely tevékenység nélkül hat. Ez a lét intenzitása, a nyílt lét ereje. De az idő akkor már elmúlt, hogy a nyílt lét hatását a közösségben kibonthassa; ez a történet kezdete, az élet kora, a zárt s az egyre jobban lezáruló lét. Konfu-ce tevékenysége pedig a kormányzói rend cselekvő szenvedélyének megnyilatkozása. A kormányzó, a Csün-ce, a görög arisztosz, a hindu ksátrija az életet nem tudja másként elképzelni, csak mint szüntelen tevékenységet. Lao-ce taójában az őskori királyság útja jelentkezik még egyszer, ahogy a föld túlsó oldalán, Püthagorasznál még egyszer fellobban az orpheuszi ősi szellemi uralom hagyománya: a kormányzat nem a tevékenységen, hanem egyedül a szellemi hatáson múlik.

Konfu-ce tanításában és tevékenységében már a ksátrija jelentkezik, mint a föld túlsó oldalán Platónnál: a szenvedélyes kívánság, hogy a közösség rendjét cselekvéssel helyreállítsa. Lao-ce taójának el kellett veszni, mert a közösség már nem értette, s az idő megváltozott. Konfu-ce tanítása pedig, mint Platóné, eleve hibás volt: soha a lovagi rend a közösséget vezetni nem tudta, mert erre nem is alkalmas. Aki a közösséget vezetni tudta volna, azt az idő már nem fogadta el, akit pedig az idő szólított, az a közösség vezetésére természeténél fogva mindig alkalmatlan volt és az is maradt.

Ez az adott helyzet pontosan jelzi, hogy a közösség életében a hierarchia mit jelent: törvényszerű, transzcendens eredetű értékek rendjét, amelyet ha a közösség megtagad, saját létének törvényét tagadja meg, de amelyet ha elveszít, semminemű erőfeszítéssel és tevékenységgel visszaszerezni nem tudja.

4. Hármas és négyes hierarchia

Az inka hagyományban Vicsama isten a teremtéskor három tojást dobott a földre: egy aranyat, egy ezüstöt és egy vasat. Az aranyból keltek ki a szellemi rend tagjai, az ezüsből a lovagi rend tagjai, a vasból a gazdasági rend tagjai. A három tojás pontosan megfelel a hindu hagyomány három gunájának: a meggondolt szellemnek (szattva), a tüzes tevékenységnek (radzsasz) és az anyagi termékenységnek (tamasz). Ez a közösség létének három köre: a szakrális, a kulturális és a naturális; ez a morál három fokozata: a dharmá, a káma és az artha, az egyetemes törvényen alapuló morál, az élvezet morálja és a haszon morálja; ez az alkímia három eleme: a sal, a sulphur és a merkur –, röviden: ez a lét visszavezethetetlen és primér három értéke és minősége, amin a hierarchia, a közösség életének rendje nyugszik.

A szellemi rend életének értelme a világtörvény megragadása. Ez az első rend, mert a világtörvény, a dharmá tudása nélkül az emberi közösség nem emberi, hanem gyülevész csöcselék. A szellemi rend az igazság őre, a szellemi rend őrzi a hagyományt, a szellemi rend teszi alkalmassá az emberiséget arra, hogy életével az isteni létben részesüljön. A brahman az áldozó; aki az istenséggel való kapcsolat folytonosságát fenntartja, aki az embert Isten előtt, s az Istent az ember előtt képviseli. A ksátrija nem a dharmát, hanem a kámát jelenti, az örömet, az élet mozgékonyosságát, színeit, érzéseit, szenvedélyeit. A lovag nem a szellem, hanem a heroikus lélek. A lélek, amikor a földtől elszakad, első elváltozásában hősiessé válik. Ez a sulphur, a tűz, ez a szabad és égő lobogás, a ksátrija. Ha a lovagi rend a brahmantól eloldódik, sudrává, szolgává lesz. A lovag hierarchikus léte kizárja a despotizmust. Földi eszközökkel ő szerez érvényt a világtörvénynek, amely mindig szellemi. A lovag jelképe: a kard; a kard nem más, mint a logosz, a szó, a cselekvő ige, a szellem megnyilatkozása, de a tevékenység világában, mert a kard az abszolút aktivitás jelképe. A kard a tevékeny szó eszköze, amit a lovag a szellemi kaszttól kap mint szakrális eszközt, hogy vele a törvényt megvédje.

A vaisja a gazdasági rend, az artha, a haszon rendje az anyaggal érintkezik, a földet műveli, az élet eszközeit készíti, kereskedik. Feladata, hogy az életben az anyagi bőséget és termékenységet fenntartsa. Ezért a tamasz a sötét és rejtélyes anyagi termékenység hordozója. A vaisja a kötött rend: köti a tulajdon, a vagyon, a haszon, a föld. Ez a nehéz, a földszerű, az anyagi kaszt.

Az őskori hagyomány a négyes számra alapított hierarchiát is ismeri. Ezt az értékrendet a négy jüga, a négy világekorszak analógiájával érti meg. Az

aranykornak megfelel a brahman: az isteni léttel való teljes egység, az abszolút szellemi uralom. Az ezüstkornak megfelel a ksátrija: amikor fellép az emberi Én külön akarata, a szenvedély. A rézkornak megfelel a vaisja: amikor az ember már elanyagiasodik, de még a dharma rendjében él. A vaskornak megfelel a sudra: a szolgaság.

Kínában a királynak négy segédje van: Si Tu, a tanítás mestere, aki a tavaszt jelenti – Si Ma, a kard mestere, aki a nyarat jelenti – Si Kan, a földek mestere, aki az őszt jelenti – Si Kung, a munka mestere, aki a telet jelenti. Mert a szolgaság, a sudra, ahogy a hindu hagyomány mondja, csak a munka mestere, semmi egyéb.

A négyes számnak felel meg az őskori közösség vertikális rendje, a négy asrama. A négy asrama az egyes ember életsorsának körén belül az élet négy alapvető értékfokozata:

Az első fok a tanítvány, a brahmácsarja. Brahmatanítványnak hívják, mert minden ifjú a tanító pap közvetítésével tulajdonképpen Brahmantól, a legmagasabb istenségtől tanul.

A második fok a grihaszta, a családfő. Amikor valaki megtanulta azt, amit az emberi lénynek meg kellett tanulnia, az életet továbbszövi, családot alapít, az állam kormányzásában részt vesz, aszerint hogy melyik kaszt tagja, pap, kormányzó, kereskedő, földműves, mesterségét gyakorolja, tökéletesíti és gyermeket nevel. Az emberek többsége feljebb sohasem kívánczik. Az emberi sors itt, a grihaszta fokozatán is lehet tökéletes, szép és teljes.

Ha azonban magasabb fokozatot óhajt elérni, az erdőbe vonul. Ez a vanaprasztha, az erdei remete. Idejét szemlélődéssel, további tanulással és aszketikus gyakorlatokkal tölti.

Ha még feljebb kívánczik, minden vagyonát elajándékozza, darócruhát ölt, a vezeklő csészéjét, egyetlen tulajdonát övére akasztja és vándorol. Az út árkában alszik és könyörödományokból él. Rendesen még nevét is megváltoztatja. Ez a szannjaszin.

5. A kétszerszületett. A tisztátalan

Az emberi közösségnek eredetileg három értékfoka volt, s ezek az értékek a világ egyetemes szakrális rendjének feleltek meg. A legelső értékfokozat, a vaisja azonban az idők folyamán kettévált, és így keletkezett a „negyedik kaszt”, a sudra. A beavatott közösségnek a szolgaság, a sudra nem tagja. A szolgaságról egyetlen archaikus törvénykönyv sem úgy beszél, hogy az a közösségnek egyenjogú része. Platón is csak mellékesen említi meg, mint Manu. A sudra iránt a magasabb kasztok magatartása: a távlat és a könyörület. A sudra az eszköz, Brahman isten lába, az anyagtól még nem szakadt el teljesen. Ezt a megkülönböztetést Manu törvénykönyve azzal teszi meg, hogy azt mondja: a közösség tagja csak a dvidzsa, a kétszer született ember lehet. Az egyszer született csak az anyagban születik, és a szakrális közösségnek tagja nem lehet. – Az archaikus

közösségnek alig van ténye, amit a történeti ember kevésbé ért, mint a sudra kizárását az áldozati rendből. A meg nem értés oka mindenekelőtt az, hogy a történeti ember a hierarchia iránt eltompult, és nem tudja, hogy a szakrális életrendnek nem emberi, hanem transzcendens eredete van. A második ok nem metafizikai, hanem társadalmi és lélektani természetű. A történeti ember lefokozott éberségében nem hajlandó és nem is képes megérteni, hogy az apokaliptikus korban szükségképpen minden emberi közösségnek kell hogy legyen és van is sudrája, sőt avarnája (kaszton kívülije) és csandalája (tisztátalanja, kiközösítettje) is. Minden társadalom kivétel nélkül törvényes és törvénytelen tagokból áll.

A szakrális őskori rend a sudrát csupán eszköznek tartja, amellyel valamit végrehajt és megtesz. A lovagi közösségben, mint Platónéban is, a tisztátalanok a rabszolgák, akiknek a közös sors irányításában szavuk nincs. A polgári-gazdasági közösségben a tisztátalanok az úgynevezett „szegények”, akiknek nincs módjuk rá, hogy a közösségben mint a nagy gazdasági vállalkozásban tevékenyen részt vegyenek, s ezért nincs szavuk. Végül a kevert közösségben a tisztátalanság változó és meghatározatlan valami, amit néha vallásfelekezethez, néha nemzetiséghez, néha fajhoz, néha politikai magatartáshoz igyekeznek kapcsolni. Kiközösített mindig van, akárhogyan is hívják: protestánsnak, hugenottának, proletárnak, burzsoának, zsidónak vagy másnak. Minden közösségnek van „tisztátalanja”, csak a nem hierarchikus közösség a tisztátalanság bélyegét egy bizonyos emberi csoportra nem az egyetemes rend, hanem a történeti szenvedély értelmében üti rá.

Az őskori közösségben a brahman, a ksátrija, a vaisja a szakrális rend tagjai, mert e kasztok tagjai nem csupán az anyagban születnek meg mint test, hanem a beavatás révén még egyszer az isteni értelem rendjében. Ezért lehet a közösség tagja csak kétszer született: dvidzsa. Beavatáskor az ember megtudja, hogy nem az alap a fontos, amin áll, hanem a szellemi szál, amin függ. Megtanulja, hogy – mint Manu mondja: „Jobb a világra egyáltalában meg se születni, mint benne alacsonyrendű, vak, ostoba, értelmetlen, zavaros életet élni, s a nagy igazságok tudásában nem részesülni.”

Beavatáskor az ember megtanulja testét tisztán tartani, az egyszerű ételeket elkészíteni, az egészség szabályaira ügyelni, a káros és tápláló ételeket megkülönböztetni, a tiszta erkölcsre vigyázni, szellemben elmélyedni, meditálni, a komoly szóra hallgatni, az anyag és az érzékek csábításától óvakodni. Az ember megtanulja, hogy a testileg tiszta élet összefügg az erkölcsileg tiszta, s ez a szellemileg tiszta étellel. Megtanul higgadtan és értelmesen beszélni, mert „minden értelem, eszme, szándék, terv, érzélem, tudás, mind beszédbe öltözve jelentkezik. Aki a beszédet nem becsüli, nem tanulja, nem fejezi ki magát röviden, okosan, szépen, egyszerűen, komolyan, az semmit sem ért és nem is vehet komolyan”.

Az emberiségnek pedig minden időben van része, amely ezeket a törvényeket magára kötelezőnek nem ismeri el. Ezt nevezi a hindu hagyomány csandalának, kaszton kívülnek. Csak az ösztön szavára hallgat, az illemmel nem törődik, a tisztasággal, az erkölcsi érintetlenséggel szintén nem, a szokásokat, az udvariasságot nem tiszteli. Elragadtatja magát, indulatos, alacsony vágyak rabságában él, s ezért még csak szégyent sem érez, testi vágyait kiéli, sőt még kérkedik is azzal, hogy gátlásai nincsenek, szennyes szavakat, durva és bárdolatlan hangot használ. Ezt az embert nem az értékek rendje ítéli arra, hogy a szakrális közösségnek tagja ne lehessen. Ez az ember maga helyezi magát törvényen kívül. Nem azért tisztátalan, mert ezt valamely törvénykönyv önkényesen így állapította meg, hanem azért, mert ez az ember a tisztátalanságban van otthon, oda való, ez a világhelye és ott érzi magát jól. Csak egyszer születik, az anyagban, s ezzel tökéletesen meg is van elégedve, és a magasabb rendbe való fölemelkedés vágya benne fel sem ébred. A szellem magasrendűségéről sejtelve sincs, és ha róla hall, hitetlenül áll, vagy gúnyolódik. Életének magas célja a bő táplálkozás és a hosszú alvás, mint a kutyanak. Ezért volt az őskorban jelképe a tisztátalan és szégyentelen állat: a kutya.

A beavatás lényege végül is semmi más, mint az a belátás, hogy a magasabb rendű élet alapja: az önmegtágadás. Ez a tapasztalás, az önmegtágadás avatja az emberi életet szakrálissá. S ez az, amit a csandala nem ért és nem akar érteni, amit nem hisz és nem tud elhinni. A csandala az ösztönöket szabadon ki akarja élni. Ezért válik tisztátalanná. A hierarchikus közösség szava ezért: a törvény; a csandala szava ezért: a korlátlan kiélés.

Ennek a tömegnek jelenléte a közösség számára állandó veszély, és a közösséget csak a szakrális rend gondos fenntartása őrzi meg, hogy a sötét tisztátalanság lent maradjon, lenyomva, fékmentartva, mert ha a tisztátalanság feltör, iszapjában az egész közösség elmerül és megfullad. A tisztátalanságot az egyes embernek önmagában és a közösségnek a társadalmi rendben szigorúan féken kell tartania, mert jaj annak, amelyben a tisztátalan szóhoz jut, és százszor jaj annak a közösségnek, amelyben a tisztátalan, aki nem ismeri a szellemet, a függőséget, aki nem látja az értékrendet, vezetővé válik.

6. A hierarchia és a négy jugs

Amikor a Li Ki azt mondja: „A rendezett közösség jele, ha a miniszter hűséges, a hivatalnok megbízható, a nép őszinte, a munkás egyszerű, a kereskedő becsületes, a leány szűzies, az asszony alázatos” – tulajdonképpen hierarchiát mond ki. Amikor Lao-ce a taót, Zarathusztra az asát, Platón az alétheiát, Püthagorasz a számok örök rendjét, Manu és a Veda a ritát kimondja, tulajdonképpen mindegyik hierarchiát mond ki. A hierarchia nincs egyetlen alakhoz kötve. Az egyik a három gunán épül fel, a másik a négy korszakon, a harmadik a kettes számon. Egyiptomban a közösség a

Tízen nyugodott, mint Iránban a tíz Amsaszpandon és Palesztinában a tíz Szefiroton.

A hierarchia a Veda-szmriti szerint nem egyszerre alakult ki. Az aranykorban a lét arany volt, és csak szellemi ember, brahman élt. Az ezüstkorban született a ksátrija, a lovag. A rézkorban született a vaisja, a gazdasági kaszt embere. A vaskorban, a kali-jugában, a sötét korszakban született a sudra. A kasztoknak szerepe éppen ezért csak a kali-jugában lenne, de a sötét kor éppen a rendetlenség és az értékek felbomlásának kora, amikor a lelkek nem saját kasztjukba születnek, és nem ott élnek, ahol természetük szerint helyük lenne. A korszak végén az egész emberiség kaszttalanná lesz, és a közösség teljes egészében tisztátalanná válik. Ennek a korszaknak kezdete volt az időszámításunk előtti hatszáz év.

DRIP

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE.... A HARSOGÓ-ZÖLD MÁJUSBAN

Mi más jutna elsőnek, mint az orgonavirágzás. Csakhogy az már április közepén elvirágzott. Májusi orgona illat helyett a gyöngyvirág árasztotta el a kertet. Így aztán aki éppen május éjszakáján akart letépni minden orgonát, hát erről felénk az idén lemaradt. Legfeljebb májusfa állítással kárpótolhatta magát.

Apropó májusfa. Zsákfalunkban is májusfának nevezik azt a májusban jellegzetes édesfűszeres erősen illatozó fehér fürtös virágú növényt, amelynek több méteres hajtásait tűzik ki a választott lány kapuja mellé. Igaz manapság már se választott, se lány nincs a falunkban, így a kerítésünk mentén ágaskodó bokor is kedvére nőhet. Egyébként ezt a bokorra, vagy akár fáva nevelhető növényt a botanikusok zselnicének nevezik s két éve éppen ezt választották az év fájának.

No de maradjunk még egy pillanatra a kora nyári áprilisban. A teljes rózsaszín virágzásában pompázó ígéretek kajszibarackon április közepére a virágok szirmukat vesztve fonnyadásnak indultak s mind egy szálig elszáradtak. Messziről nézve még a fagyra gyanakodtam, de közelebről már itt-ott látszott a gyantásodás, ami a monília pusztításának is jele. Tökéletes munkát végzett ez a kórokozó, egy virágrügy sem maradt élve. Mondhatnám tetőtől talpig kivégezte valamennyit, pedig enyhe telünk volt, a tavaszi fagy sem előszüretelt, jó eséllyel készíthettük hát a kiürült befőtt üvegeket. A múlt hónapi bizakodásunkat lesöpörte a monília, ezekbe az üvegekbe innen már nem jut baracklekvár. De vajon melyik monília ítélkezett felettük az őszi és tavaszi lemosó permetezések után?

Merthogy napjainkra már három is van belőlük. Úgy, mint *Monilia laxa* – ez a leggyakoribb virágfertőző gombafaj közülük – és a *Monilia fructigena* – amelyik főként a gyümölcsökön okozza a gondot – valamint a nemrég „importált” harmadik, a *Monilia fructicola* – amelyik a legagresszívabb közöttük. És nem is válogató. Virágtól gyümölcsökig mindent, még az ágrészeket is fertőzi. Sőt teljes koronapusztulást is okozhat. A pillanatnyi tünet szerint tehát *M. laxa* lehet a tettes, de ha visszagondolok a tavalyi gyümölcspusztító, gyorsan terjedő, barna foltokra, akkor a *M. fructigena*-ra kellene gyanakodnom. Lehet, hogy mégiscsak küldeni kellett volna kórtanos ismerőseimnek mintát a meglepően gyorsan rothadó barackokból, hogy meghatározzák a kórokozót. Így még akár a *M. fructicola* is szóba jöhetne, hiszen a szakirodalom szerint; a *Monilia fructicola* elsősorban a csonthéjasokat fertőzheti, de megfigyelték már almatermésűeken is. Jól tűri a hideget, ezért kora tavasszal agresszívebben fertőz, mint a *M. laxa*. Tünetei is könnyen összetéveszthetők a *M. laxa* tüneteivel. Hasonlóan gyors virág- és hajtásszáradást, valamint koronapusztulást okoz. A kezdődő fertőzést a hajtásokon megjelenő világosbarna foltok jelzik, amelyeket gyakran mézgafolyás kísér. A gyümölcsfertőzés esetén pedig a szürke gombatelepek sűrűn, gyakran összefüggően borítják a termést a rothadásnak indult barna foltokon.

Tartok tőle, hogy bármelyik is legyen a „végrehajtó”, a fákon már csak a vas segít. Új kajszibarackkal pedig

már nem kísérletezem többé, ebben a fagyhullámokkal kísértett, hidegzugos kertben.

A falusi emlékezet még mesélt kajszibarack és őszibarack fákról is. Igaz ma már a nemigen találkoztam csak az őszibarackkal. Azok is az apróbb, kesernyés ízű „parasztbarack” néven ismert gyümölcsök voltak. A környéken, inkább a körte, a szilva és a cseresznye a jellemzőbb a dión és bogycsokokon kívül. És már ezek között is csak ritkán akadhatunk elmúlt évszázadokat idéző tájfajtákra.

A MOBILTELEFON IMÁJA

„Embertől emberig. Lélektől lélekeig” - Ez lehetne a jelmondatom. Örömmel hozom létre a kapcsolatokat. Finom kis szerkezetem, a belém épített hatalmas műszaki tudás mind a párbeszédet szolgálja. Ha van mondanivaló és van, aki meghallgassa, én szívesen közvetítek. Általam közelebb kerülnek egymáshoz az emberek. Barátságok és szerelmek jönnek létre. Gondoskodnak és vigyáznak egymásra. Szervezik a munkájukat. Csendes készenlétben szolgálom a szavak áramlását. Szeretnék mindig az igazság, az egyenes beszéd és az őszinte szó közvetítője lenni.

*Uram! Tarts távol tőlem minden hazugságot!
Az igaz beszéd méltó emberhez.
Ebben a szolgálatomban áldj meg engem!*

(Várnai Péter: Gépek imái)

KOVÁCS LÁSZLÓ
SZABÓ MÁRTA BÚCSÚZTATÓJA
 EGY REBELLIS NŐ

1 Kor 12,4-11 Lélek adományai
 Mk 5,21-24.35 – 43. Jairus lánya

Kedves Testvéreim!

Nehéz feladatot kaptam. Az úgy történt, hogy messze távolból telefonon felhívott valaki, mondván, hogy ő az *Eszter*, a Szabó Márta lánya. És azt mondták neki, hogy az ő anyjának az volt a kívánsága, hogy a temetésén én beszéljek. Még azt is mondta, hogy ő azt szeretné, ha én amolyan laza beszédet, családiasat mondanék. Hát megpróbálom...

Kedves Márta!

Nem tudom sikerül-e tíz percben teljesítenem lányod kívánságát, de megköszönöm, hogy rám gondoltál, és hogy én is, most itt Reád gondolhatok, ennyi testvéremmel együtt.

Tudod, én csak úgy gondolhatok Rád, mint az *evangéliumi elöljáró*: a hála szavával. Az olvasmányban hallott *lelki adományokról* azok szólhatnak majd, akik Téged, a végső megbékélés útjára talált embert, méltóbban tudnak búcsúztatni.

Márta!

A 80. születésnapodon ketten is méltattak: egy *szentbeszédben* és egy *laudációban*, köszöntésben. Sok mindent megtudtam Rólad. Felidézem, aztán majd én is elmondom, hogyan emlékezem Rád.

1) A *szentbeszédből* megtudtam, hogy Debrecenben voltál kislány és nagylány, aki tudott egy egyházat újítani akaró fiatal piaristáról, aki neked még így, reformerként is túlságosan *vallásos* volt. Nem lettél akkor követője. Megtudtam, hogy gyerekorvos lettél, és amikor később valaki megkérdezte tőled, hogy miért választottad ezt a pályát, azt mondtad, mert nagyon szeretted a kis gyerekeket, még azt is, aki leköpött.

A *szentbeszéd*ből megtudtam azt is, hogy Te később csatlakoztál az ún. „*bulányistákhoz*” (később, mint én), mégpedig akkor, amikor már a legnagyobb pergőtűzben voltunk jobbról is, meg balról is (mármint a hierarchia és a diktatúra felől).

Akkor aztán mindent bele, *teljes szívvel* bekapcsolódtál! Már nemcsak a Víziváros utcáit róttad, iskoláit, családjait látogattad rendületlenül, hanem az egész országot, a Trabantoddal, és benne Gyurkával és legjobb barátnőddel, Terikével. Csopak bokortanya lett, még Óbudavár előtt.

Az is kiderült, amit én csak megerősíteni tudok (de nem csak én, hanem – nézz körül Márta lelki szemeiddel – ez a megszámlálhatatlan ember itt gyerek nélkül és gyerekestül), hogy Te lettél a „nem kevés gyermekáldással megáldott Bokor-gyerekek kinevezés nélküli általános gyerekorvosa”. Hát így méltattak abban a *szentbeszéd*ben.

2) Elmondom azt is, hogy abból a bizonyos 80. születésnapodat ünneplő *laudációból*, köszöntőből, mit tudtam meg.

Az ünnepi szónok „*egy fiatal nőt*” ünnepelt. Egy fiatal nőt, aki Te voltál, 80 évesen is. Egy örök fiatal nőt, abból a tényből kifolyólag, hogy egész életedben *kíváncsi* voltál.

Kíváncsi nem csak a külsőre, hanem a belsőre is. És gyógyítani akartad nem csak a testet, de a lelket is. De nem csak az egyes embert, nem is csak a családot, hanem a közösségeket, a Bokrot, az egész társadalmat. Lázasan kerested az utat.

Megtudtam, hogy ünneplésed után az volt a válaszod a jelenlévőknek, hogy „*én az öreg, biztatlak benneteket, hogy ne féljete a változástól, a változni tudástól. Nem az eszményeink, hanem a magunk változásától. Fel kell fedezni az akadályt, ami elválaszt minket az Isten Lelkétől...*”

3) És most már helyben vagyunk. Megmondom, hogy Számomra ki voltál, Márta: egy *rebellis nő*, örök lázadó és változást akaró. Egy rejtélyes nő!

Persze erről semmit sem tudtam, amikor az *alsó-vízivárosi templom* hittanán megjelent egy Csutkai Pali nevű fiúcska, aki elég izgő-mozgó gyerek volt ahhoz, hogy még én is (!) elveszítsem egyszer a türelmemet. (Meg is kaptam a magamét érte az esküvőre felkészítő jegyes-oktatáson!). Mert hát az esküvőn szembesültem azzal, hogy a Csutkai Pali nem más, mint Szabó Márta fia. És Bulányi páter ismerőse.

Később aztán annál többet szembesültünk, mert Márta szemtől szembe, vagy éppen a telefonba egekig *dicsért*, ha valami rosszat tettem. És finoman-durván *lehordott*, ha jó fiú akartam lenni. A harci lendületet nagyon kedvelte és a félrelépéseim is nagyon tetszettek neki.

De nem fukarkodott a *kritikával* sem. Nemcsak velem, de egyikünkkel szemben sem. A megalkuvást nem bírta, a mellébeszélést utálta, a lényegét és az új utakat kereste. Őszintén elmondta mi bántja, *mi fáj* neki. Gyermekei, majd unokái után elment a világ végére is. Az igazság

megtalálásáért mindenhová elszegődött, tapasztalatokat és barátokat szerzett. Embereket maga köré gyűjtő rendkívüli egyéniség volt, mint lánya mondta: *vezéregyéniség*.

De nem feledkezhetek meg a „*csodadoktorról*” sem. No, nem hókuszpókuszos csodatévő volt. Hanem olyan Jézus féle.

Bölcs tanító. Aki pl. harcolt azért, hogy a gyerekek iskoláskorukig otthon maradjanak. A szülők ne adják se bölcsödébe, se óvodába gyermekeiket, mert a gyerek egészséges fejlődésének a családi otthon az alapja.

Jó barát. Aki meg tudta nyugtatni a kétségbeesett szülőt, testvért, aki el tudta hallgattatni a sirató asszonyokat és halottkémeiket, és adott esetben talpra tudta állítani a mély alvásból, a halottnak hitt gyermeket.

Szakmakritikus is volt, a *szeretetösztöntől* vezérelve. Két egyszerű példát tudok mondani, de Ti bizonyára százatezretet.

A csecsemőn már a *kiszáradás* jelei mutatkoztak. Mit eszik?- kérdezi Márta. Tehéntejre való áttérést javasolt a gyerekorvos – mondja az anya. Hát ezért beteg...

A koraszülött gyerekről megállapítják a kórházban, hogy lyukas a *szíve*. Három éves korában meg kell műteni. Műtét előtt az ő tanácsára megvizsgálja egyik szakorvos barátja. A kardiológus megállapítja, hogy nincs és valószínűleg nem is volt semmi baja a gyerek szívének. Nem szerette a korlátoltságot és az orvos lobbit.

Kedves Márta!

Nem fecsegek tovább. A jelenlévők úgyis mindent jobban tudnak.

A halotti meghívódon az áll, hogy május 5-én, délután 4 órakor összegyűlünk a Piarista kápolnában, hogy *szellemével együtt ünnepeljünk*.

Ünnepeljünk hát: ünnepeljük az *Igazságot*, amit kerestél, az *Utat*, amit megtaláltál és az *Életet*, amelyet éltél, és amelyhez visszatértél. Élj örökké, Te örök mozgó, Te örök fiatal és örök megújulásra és megújításra elkötelezett *rebellis nő*: anya, testvér, barát!

2014. máj. 5.

SARLÓ CSABA

KÖNYVAJÁNLÓ

Shlomo Sand: Hogyan alkották meg a zsidó népet?

Kairosz Kiadó - Budapest, 2010

A könyv hátsó borítóján olvashatjuk: Shlomo Sand 1946-ban született egy Linz melletti menekülttáborban, holokauszt-túlélő szülők gyermekeként. A hatnapos háború idején töltötte katonai szolgálatát.

Történelmi PhD-fokozatát Párizsban szerezte. Izraelbe hazatérve a Tel-Avivi Egyetem professzora lett.

Vendégtanárként adott elő a párizsi Társadalomtudományok Főiskoláján és vendégkutató volt a University of California, Berkeley-n.

“E könyv megírása nélkül nem lettem volna képes továbbra is Izraelben élni.”

“Shlomo Sand ... az egyedülálló és kivételes sorsú ... elűzött, elszigetelt, vándorló, majd végül jogos földjére hazatérő - nép elfogadhatatlan mítosza helyett a zsidóság történetének új olvasatát tárja elénk, amely meggyőzően illeszkedik az egész emberiség történelmébe. Lelepleződik a - más népekhez hasonlóan - öncélú és nagyrészt kitalált zsidó múlt, amely oly sok konfliktust eredményezett a jelenben. Mindenkinek, aki érdeklődik a Közel-kelet iránt, el kell olvasnia e könyvet.” *Tony Judt*

Meglátásom, hogy ez a tudományos igénnyel írt mű, nekünk olyan magyaroknak, akik Jézust szeretnék követni, két létfontosságú tanáccsal is szolgál.

1. Gondoljuk végig saját múltunkat, mítoszainkat az általa meghatározott peremfeltételek mentén. Csak nyerhetünk vele, ha magunkat szeretve, a többi népet is megértjük.

2. Válasszuk le hitünkről a más nép identitásának kialakításáért, erősítéséért készült összeállítást, mely írásának ideje jóval későbbi, és szerzője (szerzői) is más(ok) mint amit igyekeznek elhíttetni velünk.